

Hacettepe Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü
Resim Anasanat Dalı

**ZAMAN VE MADDE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA
DENEYSEL SANAT ÇALIŞMALARI**

Nazlı Manyas

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2013

ZAMAN VE MADDE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA
DENEYSEL SANAT ÇALIŞMALARI

Nazlı Manyas

Hacettepe Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü
Resim Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2013

KABUL VE ONAY

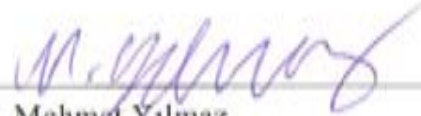
Nazlı Manyas tarafından hazırlanan "Zaman ve Madde İlişkisi Bağlamında Deneysel Sanat Çalışmaları" başlıklı bu çalışma, 16 Eylül 2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu olarak kabul edilmiştir.

Prof. Hüsnü Dokak (Başkan)

Prof. İsmail Ateş (Danışman)

Prof. Mehmet Yılmaz

Yrd. Doç. Serap Emmungil Karamanoğlu

Yrd. Doç. Zuhale Börescu

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Türev Berki

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

16/09/2013

Nazlı Manyas

ÖZET

Manyas, Nazlı.

Zaman ve Madde İlişkisi Bağlamında Deneysel Sanat Çalışmaları,

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Ankara, 2013

Modernizm özgürlük kavramı ile sanatçılara özgür sanatın kapılarını açmıştır. Sanatçılar duygu ve düşüncelerini, alışılmış kuralların dışına çıkarak ve gerçeğin biçimini bozarak yansıtmaya başlamışlardır. Geleneksel malzemeler ve yöntemler ile kendilerini ifade etmekte yetersiz kaldıklarında farklı teknikleri araştıran deneysel sanat çalışmaları yapmışlardır. Dışavurumculuk ile sanatçı, iç dünyasını özgürce yansıtmaya imkanı bulmuş ve bunun için yöntemler aramıştır.

Bu çalışma kapsamında, teknik ve anlatımdan kaynaklanan benzer kaygılar ile, “Zaman ve Madde İlişkisi Bağlamında Deneysel Sanat Çalışmaları” ile sıvı ve ateş gibi kontrolü zor olan maddeler kullanılarak metal ve ahşap üzerinde deneyler yapılmış; bu deneylerin yüzey üzerindeki etkisi ve estetik çözümlenmeleri araştırılmıştır. Metalin zaman içerisinde göstermiş olduğu değişim, eskime, yaşlanma, yok olma gibi kavramların sembolü olarak benimsenmiştir. Pas lekeleri bu sembolizmin bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Su, asit, tuz ve boya gibi malzemelerle metal üzerinde uygulamalar yapılarak proje boyunca düşünsel boyutta zaman olgusu sorgulanmış ve madde üzerindeki etkileri izlenmiştir. Eskimeyi hızlandırmak ve aynı oluşumun etkisini yakından izlemek için, pas ile boya üretilmiş ve bu “Boya-Pas”, kağıt, taş, cam gibi doğası gereği paslanamayacak maddeler üzerinde de denenmiştir. Bu uygulama sanatçıyı daha özgür kılmış ve zamanı az da olsa kontrol etmesini sağlamıştır. İlk uygulandığında su gibi görünen sıvılar, kısa süre içinde uygulandığı yerlerde farklı renkte lekeler oluşturmuştur. Pas, resimlere derinlik hissi veren dokusuyla üçüncü boyutu, değişen ve dönüşen yapısı ile de ‘zaman’ kavramını çağrıştırmakla dördüncü boyutu katmıştır.

Öte yandan, bu sanat deneyleri ile, alışlagelmiş “Güzel Sanatlar” teriminin içindeki “güzel” kelimesine tezat çağrışımlar yaratılmaktadır. Çirkinliğin, kirliliğin ve eskiliğin sembolü olan pas ile yapılan çalışmalar ile, bilinçaltının sanatsal dışavurumları ‘güzel’leştirme gücü sorgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Boyut, Değişim, Pas, Zaman

ABSTRACT

Manyas Nazlı.

Experimental Art Works Within The Scope of Time and Matter Relation,
Master of Arts Thesis, Ankara, 2013

Modernism opened the doors of liberal art to artists with the concept of freedom. Artists started to reflect their emotions and opinions by escaping the habitual rules and by deforming the shape of the truth. They have searched for different techniques when traditional materials and methods were not sufficient in their self-expression. With Expressionism, the artist had a chance for reflecting the inner world, thus searched for methods to this end.

Within the scope of this work, experiments have been made on metal and wood using material that is hard to control such as liquid and fire with the “Experimental Art Works within the scope of Time and Matter Relation”, with similar anxieties rising from the technique and narrative; the effect of these experiments on the surface and aesthetic solutions were researched. The change displayed in metal over time has been adopted as the symbol of concepts like change, wear, aging, extinction. Rust stains shine out as a part of this symbolism. With applications on metal using materials like water, acid, salt and paint the time fact in intellectual dimension has been questioned throughout the project and its effects on the substance has been monitored. To accelerate wear and in order to monitor the effect of the same formation closely, rust and paint has been produced and this “Paint-Rust” has also been tried on materials like paper, stone, glass which cannot rust as a result of their nature. This application freed the artist and enabled her to somewhat control time. Liquids that look like water in first application shortly formed various colored stains in the places they were applied to. Rust added the third dimension with its texture giving depth to the paintings, and the fourth dimension with its changing and transforming structure, recalling the concept of ‘time’.

On the other hand, with these art experiments, contradictory reflections are created to the word “fine” in the usual “Fine Arts” term. By using rust in the works; the symbol of ugliness, dirtiness and oldness, the power of the subconscious that “beautifies” the artistic expressions is thus questioned.

Key Words: Dimension, Change, Rust, Time

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
KABUL VE ONAY.....	I
BİLDİRİM	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VII
RESİMLER DİZİNİ.....	VIII
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I	
ZAMAN VE MADDE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA DENEYSEL SANAT ÇALIŞMALARI.....	3
BÖLÜM II	
SANATSAL DENEYLER.....	20
Deney Kar.....	20
Deney Sıvı.....	22
Deney Boya-Pas.....	24
Deney Boya-Pas ve Saf Boya.....	34
Deney Boya-Pas, Saf Boya ve Tuz.....	36
BÖLÜM III	
KONU BAĞLAMINDA SANAT ÇALIŞMALARI.....	41
SONUÇ.....	67
KAYNAKÇA.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	71

RESİMLER DİZİNİ

	Sayfa No
Resim 1: José Clemente Orozco; The Epic of American Civilization, 1932-1934, Duvar Resmi.....	4
Resim-2: Hans Namuth, Fotoğraf, Portreler, 1950.....	5
Resim-3: Pablo Picasso, Guernica, 1937, Tuval üzerine yağlıboya, 349 cm × 776 cm, Reina Sofia Müzesi, Madrid	6
Resim-4: Fotoğraf, Navajo Bölgesi Kızılderili Sağlık Merkezi, IHS, 1980.....	7
Resim-5: Mark Tobey, Threading Light, 1942, Tahta üzerine suluboya, 74.5cm x 50.1cm.....	9
Resim 6: Shimamoto Shōzō, Tuval üzeri Cam, Tokyo, 1956.....	10
Resim 7: Yves Kline, Ateş ile Resim, 1962, 139 x 299.....	11
Resim 8: Yves Kline, Fotoğraf, ‘Ateş ile Resim’ Uygulama esnasında, 1962.....	12
Resim 9: Nazlı Manyas, AteşSen, 2012, Tahta üzerine karışık teknik, 100cm x 100cm.....	13
Resim 10: Nazlı Manyas ,Ateşİz, 2012, Tahta üzerine karışık teknik, 100x100cm.....	13
Resim 11: Nazlı Manyas ,AteşİN, 2012,Tahta üzerine karışık teknik, 100cm x 100cm.....	14
Resim 12: Marcel Duchamp, Fountain (Çeşme), 1917, 61cm x 36cm x 48cm	15

Resim 13:	Marcel Duchamp, Wheel (Tekerlek), 1913, 1.30m x 64cm x 42cm.....	16
Resim 14:	Leonardo Drew, Numara 48, 1995, Kumaş, tahta, pas 330cm x 744.2cm x 28cm.....	17
Resim 15:	Robert Smithson, Spiral Jetty (Sarmal Mendirek), 1970. Fotoğraf: George Steinmetz.....	18
Resim 16:	Nazlı Manyas, Pas deneyleri, 2012.....	23
Resim 17:	Nazlı Manyas, Demir çubuk ile Boya-Pas oluşturma aşamaları, 2012.....	25
Resim 18:	Nazlı Manyas, Bakır ile Boya-Pas oluşturma aşamaları, 2012.....	26
Resim 19:	Nazlı Manyas, 'İsimsiz', 2012, Metal Üzerine Boya-Pas, 50cm x 80cm.....	27
Resim 20:	Nazlı Manyas, Connect, 2012, Kağıt Üzeri Boya-Pas, 50cm x 70cm.....	28
Resim 21:	Nazlı Manyas, İsimsiz, 2012, Kağıt Üzeri Karışık Teknik, 50cm x 70cm	28
Resim 22:	Nazlı Manyas, Zirve, Taş Üzerine Boya-Pas, 2013.....	29
Resim 23:	Nazlı Manyas, Delilik, Cam Üzerine Boya-Pas, 2013.....	30
Resim 24:	Resim 23'den Detay.....	30
Resim 25:	Nazlı Manyas, Bakır, 2013, Bakır üzerine karışık teknik, 38,5cm x 32,5cm.....	31
Resim 26:	Nazlı Manyas, Pirinç, 2013, Pirinç üzerine karışık teknik, 45cm x 33cm.....	32

Resim 27:	Resim 26'dan detay.....	33
Resim 28:	Resim 26'dan detay.....	33
Resim 29:	Nazlı Manyas, Soul (Ruh), 2013, Metal üzerine karışık teknik, 85.5cm x 40cm.....	34
Resim 30:	Boya-Pas Çalışma Aşamalarından Görüntüler.....	35
Resim 31:	Nazlı Manyas, İnsan, 2013, Metal üzerine karışık teknik, 100cm x 100cm.....	38
Resim 32:	Resim 31'den detay.....	39
Resim 33:	Tuz dokusundan detay.....	40
Resim 34:	Nazlı Manyas, Senden çıkan sana döner, 2011, Metal üzerine karışık teknik, 120cm x 240cm.....	41
Resim 35:	Resim 34'den Detay.....	41
Resim 36:	Nazlı Manyas, Varoluş, 2012, Metal üzerine karışık teknik, 150cm x 100cm.....	44
Resim 37:	Nazlı Manyas, Yokoluş , 2012, Metal üzerine karışık teknik, 150cm x 100cm.....	45
Resim 38:	Nazlı Manyas, Korun, 2012, Metal üzerine karışık teknik, 100cm x 40cm.....	46
Resim 39:	Nazlı Manyas, Tutmasak, 2012, Metal üzerine karışık teknik, 90cm x 30cm.....	47
Resim 40:	Nazlı Manyas, Kaçış, 2012, Metal üzerine karışık teknik, 114cm x 220cm.....	48

Resim 41:	Nazlı Manyas, Red (Kırmızı), 2012, Tahta üzerine karışık teknik, 103cm x 170cm.....	49
Resim 42:	Resim 41'den detay.....	50
Resim 43:	Nazlı Manyas, Beyaz, 2012, Tahta üzerine karışık teknik, 33cm x 23cm (5 adet).....	50
Resim 44:	Nazlı Manyas, Rahat, 2012, Tahta üzerine karışık teknik, 100cm x 80cm.....	51
Resim 45:	Nazlı Manyas, Bakır, 2013, Bakır üzerine karışık teknik, 38,5cm x 32,5cm.....	52
Resim 46:	Nazlı Manyas, Entwined (Dolanmış), 2013, Metal üzerine karışık teknik,120cm x 580cm.....	53
Resim 47:	Resim 46'dan görüntü.....	53
Resim 48:	Nazlı Manyas, Wild (Vahşi), 2013, Metal üzerine karışık teknik, 97cm x 225cm.....	54
Resim 49:	(Resim 46)'dan detay.....	54
Resim 50:	(Resim 48)'in yapılış aşamaları.....	55
Resim 51:	Nazlı Manyas, Doğa1, 2013, Metal üzerine karışık teknik, 150cm x100cm.....	56
Resim 52:	Nazlı Manyas, Doğa2, 2013, Metal üzerine karışık teknik, 150cm x100cm.....	57
Resim 53:	Nazlı Manyas, Organik İsyân', 2013, Metal üzerine karışık teknik, 220cm x 360cm.....	58
Resim 54:	Organik İsyân'ın (Resim 53) yapılış süreci.....	59

Resim 55:	Nazlı Manyas, Hayat Kolajı, 2013, Metal üzerine karışık teknikle enstelasyon, 245cm x 260cm.....	60
Resim 56:	Resim 55'in farklı yerleştirilmiş versiyonu, 225cm x 245cm.....	61
Resim 57:	Nazlı Manyas, fotoğraf serisi no1, 2013, 150cm x 50cm.....	62
Resim 58:	Nazlı Manyas, Fotoğraf serisi no 2, 2013, 50cm x 150cm.....	63
Resim 59:	Nazlı Manyas, Fotoğraf serisi no 3, 2013, 50cm x 150cm.....	64
Resim 60:	Nazlı Manyas, Fotoğraf serisi no 4, 2013, 200cm x 280cm.....	65
Resim 61:	Nazlı Manyas, video enstelasyondan alıntı kare 1, 2013.....	66
Resim 62.:	Nazlı Manyas, video enstelasyondan alıntı kare 2, 2013.....	66

GİRİŞ

Sanatçılar her dönemde dış dünyada yaşadıkları veya bilinçaltından gelen birçok duygu ve düşünceyi sorgulamış, araştırmış ve kendilerini en iyi yansıtan eserlerle dünyaya aktarmışlardır.

“Sanatta nitelik, mantık ya da söylem üzerinden ne saptanabilir ne ispatlanabilir. Bu alanın hakimi tek başına deneyimdir ve bu da tabiri caizse, deneyimin deneyimidir. Immanuel Kant’tan bu yana tüm ciddi sanat filozoflarının vardığı tek sonuç budur.” (*Danto,2010, s:116*)

Bu deneyimler deneysel sanatçının, duygularını yansıtan bir araştırma olarak tanımlanabilir. Sanatçı; maddeyi, zamanı ve kullandığı malzemelerin yapısını da kendini yansıtmakta bir araç olarak kullanmaktadır. Başka bir deyişle, eserindeki kontrolü, bir biçimde madde ile paylaşmakta, aynı zamanda da maddenin kendi doğasını göstermesine izin vermektedir.

İnsanın bilinçaltındaki birikimlerinin görsel aktarımı, Jackson Pollock’un deneyimlerinde yer verildiği gibi harekete bağlı ve sınırlı kontrollü olabileceği gibi, ateş ve sıvı gibi maddelerle yapılan deneyimlerde çok daha özgür ve kontrolsüz de olabilmektedir. Atık Sanat örneğinde de görüldüğü gibi malzeme seçimi ve kullanımı sınırsız anlatım olanakları sağlamaktadır. Bu olanaklardan yararlanmak sanatçıya özgün sanatsal deneyimler yaşatmaktadır.

Bu çalışmada “zaman” ve “dayatılan güzellik algısı” gibi meseleler sorgulanmıştır. Bu meselelere görsel bir anlatım kazandırma sürecinde ise, malzemeler üzerinde yapılan deneylere, madde araştırmalarına, bu süreç ve sonuçların teknik değerlendirmelerine yer verilmektedir. Yapılan deneyler sonucunda geliştirilen tekniklerle üretilmiş sanat eserlerine yer verilmekte, eserler analiz edilmekte, eserlerin yapım aşamasındaki ruhsal ve teknik aşamaları irdelenmektedir.

‘Zaman ve Madde İliş kisi Bağlamında Deneysel Sanat Çalışmaları’ esnasında irdelenen zaman ve güzellik kavramlarının, madde üzerinde yapılan deneylere yansıması ile duygu ve arayışların içten dışa çıkarak sanat eseri halini alış ı deneyimlenmektedir.

BÖLÜM I

ZAMAN VE MADDE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA DENEYSEL SANAT ÇALIŞMALARI

İnsanoğlu, varolduğundan beri fiziksel veya ruhsal deneyimlerini dışarı aktarmak için farklı yöntemler araştırmıştır. Hayat tecrübelerini yansıtmakla başlayan bu dışavurum serüveni günümüz sanatına ulaşana kadar birçok farklı dönemler geçirmiştir. Farklılaşan bilinç düzeyi ve beraberinde oluşan ideolojiler, yeni sanat akımlarının doğmasına ön ayak olmuştur. Onsekizinci yüzyıldaki aydınlanma felsefesi ile oluşan modernite kavramı; özgürlük fikrini besleyerek, modernleşmenin bilince yerleştirilmesi sağlamıştır. Bu ideoloji sanatçıyı özgür kılmış, ve yirminci yüzyıl sanat akımı olarak kabul görmüş olan ekspresyonizmin (dışavurumculuğun) ilk basamaklarını oluşturmuştur. Ekspresyonist sanatın amacı, sanatçının duyguları ve iç dünyasını renk, çizgi, düzlem ve kütle aracılığıyla dışavurmasıdır. Bu duyguları daha iyi yansıtabilmek için sanatçı öznel duygularına dayanarak geleneksel kuralların dışına çıkar ve gerçeğin biçimini bozma yöntemini kullanır.

Yeni İnsan dergisinde Yiğit Tuncay, Freud psikanalizi ile dışavurumculuk arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır:

“Bastırılan tüm bu duyguların ileride bir hastalık kaynağı haline gelerek ‘nevrozlar’ diye tanınan patolojik olayları yarattığını söylüyordu Freud. Böylelikle Freud, eski psikoloji anlayışının aksine dış etkenlere değil de, insanın içinde yer alan bilinç dışı dünyaya bağlıyordu psikolojiyi. Dışavurumculuk, insanın iç dünyasına yönelme eğilimini sanat alanında gerçekleştiren bir akım olarak örtüşüyordu Freud’un düşünceleriyle. Daha doğrusu Freud yardımıyla insan ruhunun derinliklerine, karanlık dürtülerine,

özlemlerine, insanın öznelliğini tanımlaması açısından bir yol buluyordu” (www.halksahnesi.org-15.01.2011)

Soyut Dışavurumcu sanatçı kullandığı malzemenin yapısını kendi duygu ve düşüncelerini yansıtmakta bir araç olarak kullanır. Başka bir deyişle, eserindeki kontrolü, bir biçimde madde ile paylaşmaktadır. Sanatçı, bu süreçte madde, malzeme ve duygu üçlemesi içinde deneysel bir tecrübe yaşamaktadır. Bu birleşim, örneğin Jackson Pollock’un (1912-1956) “*Action Painting*” diye adlandırılan, boyaları sopalar aracılığıyla tuvale dökmesiyle yarattığı resimlerde görülmektedir. Sanatçının Soyut Dışavurumculuğun veya eleştirmen Clement Greenberg'in tabiriyle “*Resimsel Soyutlama*’nın” öncülerinden olmasının hikayesi New York’a gitmesi ve o dönemlerde sosyal betimlemelerin ön planda olduğu ve dışavurumcu etkiler bulunan, duvar resimleri yapan José Clemente Orozco’dan ilham almasıyla başlamıştır. Özellikle Orozco’nun Pomona and Dartmouth Kolej’deki enine uzun tasarlanmış duvar resimlerini çalışma esnasında inceleme fırsatı bulmuş ve buradaki büyük çalışma ölçüleri, daha sonraki yıllarda yaptığı çalışmalarda etkili olmuştur.

Resim 1. José Clemente Orozco; The Epic of American Civilization, 1932-1934, Duvar Resmi, Dartmouth College

Resim-2. Hans Namuth, Fotoğraf, Portreler: Jackson Pollock, 1950

Pollock sadece Meksikalı duvar resmi sanatçılarından değil, kubist bir sanatçı olarak kabul edilen ve kullandığı farklı malzemelerle deneysel sanatın bir nevi öncüsü olan Pablo Picasso'dan da ihlam almıştır. 1939'da New York'ta açılan bir sergide gördüğü Picasso'nun Guernica resmi Pollock'u çok etkilemiştir (www.artic.edu/aic/collections/artwork/151364).

Resim-3. Pablo Picasso, Guernica, 1937 , Tuval üzerine yağlıboya, 349 cm × 776 cm, Reina Soffa Müzesi, Madrid

Pollock her ne kadar sanat hayatında başarılı bir yol izliyormuş gibi görünse de, psikolojik problemleri ve alkol bağımlılığı için bir çok kez tedavi görmesine rağmen problemlerini atlatamamıştır. Tedavi gördüğü klinikte Jungian psikoterapisti Dr. Henderson, Pollock'un ancak resimlerinin ve rüyalarının incelenerek tedavi görebileceğini savunan Freudian bir bakış açısına sahiptir. Yaptıkları çalışmalarla yanlışlık eseri Henderson kendi çocukluğundaki kızılderililerle olan anılarını, Pollock'un biliçaltında var olduğunu varsayarak, ondan çalışmalar yapmasını istemiştir (*Spector, guggenheim.org*).

Bu çalışmalar Pollock'un sanatsal açıdan çok farklı deneyimler edinmesine yardımcıdır. Bu sayede Kızılderililerin seromonilerinde renkli kumları dökerek yaptıkları sembolik dinsel resimlerini tanıma imkanı bulmuş ve bu doğal yöntemleri kendi sanatına yansıtmıştır.

Resim-4. Fotoğraf, Navajo Bölgesi Kızılderili Sağlık Merkezi, IHS, 1980.

Pollock, bir tesadüf sonucu boyanın dökülmesiyle, hem kendi hem de dünya sanatını etkileyecek yöntemini bulmuştur. Yere serdiği gerilmemiş tuvalerin üzerine boyaları dökmüş veya bir çubuk yardımıyla damlatma tekniği ile resimler yapmaya başlamıştır. Elini ve kolunu sallayarak boyaları sıçratır, büyük adımlar atarak adeta tuvalin üzerinde dans etmiştir. Vücut, beyin, ruh , boyalar ve yerdeki bez bir bütünlük içerisinde hareket eder, serili tuval bir sahne görevi görür (Lyton, 2009, s:230). Bu yöntemiyle yaptığı resimleriyle 1948’de Betty Parsons Galerisi’de açtığı sergiyi dönemin sanatçılarından Willem De Kooning ‘Pollock buzları kırdı’ olarak özetlemiştir (Anfam, 1990, s:130).

Sergiden kısa süre önce eleştirmen Rosenberg ve Motherwell’in yayımcısı olduğu “Olasılıklar 1” (1947-48 kışında tek sayı çıkabilmiş olan) adlı dergide Pollock’un “Resim” adlı gerilmemiş tuvalin yanında dururken çekilmiş resminin yanında “Kızılderili kum-ressamlarını andıran bir yöntem” ifadesine yer verilmektedir.

Sanatçı dergide resimleri için şöyle der:

“Resmimin içindeyken, ne yaptığının farkında değilim. Ne yapmış olduğumu görebilmem, ancak bir çeşit ‘tanışma’ döneminden sonra mümkündür. Değişiklikler yapmaktan, simgeleri bozmaktan vs. korkmam; çünkü resmin kendine özgü bir yaşamı vardır. Ben bu yaşamın ortaya çıkması yolunda çaba harcarım. Eğer resimle olan ilintim koparsa sonuç anlamsızlaşır. İlintim sürdükçe saf bir uyum, kolay bir alışveriş söz konusudur ve iyi bir resim ortaya çıkar.” (N.Lyton, 1991: s.235)

Pollock’un yeni tarzı sadece Amerika’da değil tüm dünya sanat çevresinde şok etkisi yaratmıştır. Resim, doğrudan veya simgesel olarak bir nesneyi veya duyguyu temsil eden bir şey olmaktan çıkmış, ressamın tüm hareketlerini donduran bir film karesi etkisi yapmaya başlamıştır (Lyton, 2009 s:230-231). Bu akım Avrupa sanatçıları da etkiler, ve bir çok genç sanatçı yeni yöntemler denemeye başlar. Tuvallere boya fırlatanlar, torbaya boya koyup nişan alanlar, boyanmış bisikletlerle geçenler, boyanmış çıplak kadınları bez üzerinde yuvarlayanlar duygularını ifade etmek için daha bir çok çılgınca yöntemler denerler. Eleştirmen Rossenberg Pollock’un bu yöntemiyle bir terim geliştirmiş ve yöntemine ‘Aksiyon Resimleme’ (Jestle Soyutlama) adını verir (turkansiklopedi.com, 15.01.2011). Bu terim resimdeki nesnenin değil, resim yapılırken ressamın hareketinin önemli olmasından bahsetmektedir.

Pollock da 1950’de William Wright ile yaptığı bir röportajda bu stilini destekleyen sözler söyler. “Bir yere kadar boyayı kontrol edebiliyorum. Kazaları önemsemiyorum, çünkü kazaları reddediyorum.” (Stiles, Selts, 1996, s:24). diyerek hareketin ön planda olduğundan, başka hiç bir şeyin etkisi olmadığından bahsetmiştir. Bu dönemde, 1947-1951 yılları arasında yaptığı resimler çılgınca olmaktan çok, zarif, ritmik, bir dansı andıran etkiye sahiptir.

Pollock farklı malzemeler de kullanarak tarzını geliştirmeyi denemiştir. Cam üzerine çalışmalar, kolaj ve kum gibi denemelerde bulunur. Dönemin sanatçılarından Mark Tobey (1890-1976) de, Pollock benzeri bir usluba sahiptir. O da uslubuna ‘beyaz yazı’ ismini vermiş, resimleriyle soyut ekspresyonizme katkıda bulunan ve öncülük yapan sanatçılardan olmuştur (*Lyton, 2009 s:231*).

Resim-5. Mark Tobey, Threading Light, 1942
Tahta üzerine suluboya, 74.5cm x 50.1cm

‘Jack The Dripper’ (Damlatmacı Jack) lakaplı Pollock kum-resimleme ve Meksika sanatından aldığı ilhamla yaptığı resimleriyle dünya sanat tarihinde büyük bir çığır açmıştır. Her ne kadar ölümünden sonra Willem De Kooning (1904-1997) yerine geçerek soyut ekspresyonistlerin lideri olsa da; Pollock, soyut dışavurumculuğun öncüsüdür (*Adams, 2009, s:361*). ‘Gutai’ adlı Japon sanatçılarına benzeyen, kendine özel tekniği sayesinde, ‘Aksiyon Resimleme’ kavramının ortaya çıkışıyla dünyada, sanata ve sanatçıya bakışı etkilemiştir. Pollock, her ne kadar ekspresyonist bir sanatçı olarak anılsa da, eserlerinde deneysel sanatın ilk adımlarını atmıştır.

Resim 6. Shimamoto Shōzō, Tuval üzeri Cam, Tokyo, 1956

Deneysel sanat, modernitenin kişisel ideojisinin ekspresyonist biçime yansıtılmasıdır. Deneysel sanatçı maddeyi, duygu ve düşüncelerini yansıtmak için bir araç olarak kullanmakta ama aynı zamanda maddenin kendi doğasını göstermesine de izin vermektedir.

Sanatını deneysel yöntemlerle yaratan önemli isimlerden biride Yves Kline (1928-1962) olmuştur. İnsan bedenini birer fırça gibi kullanmasıyla bilinen sanatçı, kendi deyimiyle şöyle açıklamıştır.

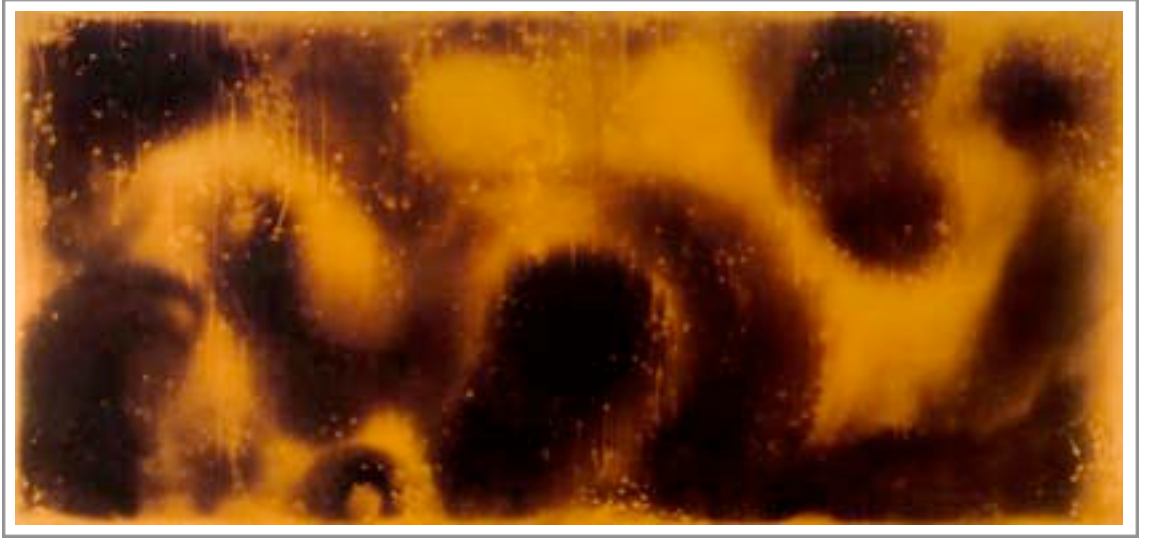
“İnsan duygusallığının izini günümüz medeniyeti dahilinde belgelemek; sonra da, bu medeniyeti doğuran ateşin ardında bıraktığı izin peşine düşmek, (..) çünkü inanıyorum ki ateş, insanın yüreğinde yandığı gibi, boşluğun kalbinde de yanmakta”

(tr.wikipedia.org/wiki/Yves_Klein- 15/09/2013)

Kline Kadın vücutlarına sıvılar sürmüş, ve bez üzerinde vücutların izlerini çıkartmıştır. Çıkan izleri büyük bir pürmüz ile yakan sanatçı, bez üzerinde yanık vücut izleri çıkartarak desenlerini oluşturmuştur. Bu konumda Yves Kline için ateş, doğasının etkilerine izin verdiği bir madde konumundadır.

Sanatçı hem vücutların sabitlenmesi zor olan hareketine, hem de ateşin yaratacağı izlerin belirsizliğine kendini teslim etmiştir. Böylece çıkan eserde Kline'ın, fikrin uygulanması ve vücutların yerlerini belirleme gibi konularda kontrolü olsa da, ateşin yanıcılık etkisi ve modellerin doğal vücut hareketleri, maddeye kontrolü vermiştir.

Resim 7. Yves Kline, Ateş ile Resim, 1962, 139cm x 299cm

Resim 8. Yves Kline, Fotoğraf, ‘Ateş ile Resim’
Uygulama esnasında, 1962

‘Zaman ve Madde İlişkisi Bağlamında Deneysel Sanat Çalışmaları’ kapsamındaki ateş serisinde de deneysel madde olarak ateş olarak seçilmiştir. Boyalı ve boyasız kontraplakların belirli yerlerine tiner dökülmüş ve yakılmıştır. Boyalı olan yerlerde tinerle beraber boya da yanmış ve doku oluşturmuştur. Boyasız olan yerlerde de ahşap yanmış ve kararak arka planı değiştirmiştir. Tiner uygulandığı yer kontrol edilebilmiş ancak yanma işlemi başladıktan sonra tamamen madde kontrolü ele geçirmiştir. Ve doğası gereği tiner, yanıcılığı ve uçuculuğunun etkisinde kalarak kısa süre yanmıştır. Bu kısa süreli yanma etkisi bile bulunduğu yerin görüntüsünü değiştirebilmiştir. Bu deneysel işlem sanatçı ve madde arasındaki kontrolün sınırlarını göstermektedir. Ahşap plaka üzerine dökülen tinerin kendi kendine dağılımı ve yakılma etkisinin her anı bir estetik tecrübe olarak algılanmalıdır.

Resim 9. Nazlı Manyas, AteşSen, 2012,
Tahta üzerine karışık teknik, 100cm x 100cm

Resim 10. Nazlı Manyas, Ateşİz, 2012,
Tahta üzerine karışık teknik, 100cm x 100cm

Resim 11. Nazlı Manyas, Ateşin, 2012,
Tahta üzerine karışık teknik, 100cm x100cm

Deneysel sanatta, sanatçılar her ne kadar kontrolsüzmüş imajı çizseler de, bir biçimde maddenin etkisini kontrol etmekte ve madde de onları kontrol etmektedir. Sanatçı, sanatsal birikimi, ideojik ve estetik kaygılarıyla oluşuma müdahale de bulunmaktadır. Madde ise kimyasal oluşumu, eserin yapılışındaki koşullar ve zamanın madde üzerindeki değişim etkisiyle, sanatçının deneysel çalışmasına katkıda bulunmaktadır.

Maddenin doğal ortamlarındaki uğradığı değişimler de sanatçılar için ihlam kaynağı olmuş, 'Atık Sanat'ı doğurmuştur. Atık Sanat, atık maddelerle yani kullanılmış, eskimiş, bulunmuş maddelerle yapılan sanattır. Atık Sanatın başka bir deyişle hazır nesne ile yapılan sanatın ilk adımlarını Dadaist sanatçı Marcel Duchamp (1887-1968), 1913'te ortaya koyduğu Bisiklet tekerleği ile atmıştır. Tekerleği bir nevi hareketin veya geçen zamanın sembolü olarak düşünürsek, sanatçı bu eseriyle zamanı dördüncü boyut olarak esere yansıtmıştır. Duchamp'ın diğer belki de en ünlü hazır nesnesi başaşağı duran bir pisuar olan "Çeşme"dir. Bu çalışma o dönemde halkın beğenisinin ve sanatsal tekniklerin sınırlarını zorlasa da yıllar içinde sanat tarihinde önemli bir yer almıştır.

Resim 12. Marcel Duchamp, Fountain (Çeşme), 1917,
61cm x 36cm x 48cm

Resim 13. Marcel Duchamp, Wheel (Tekerlek), 1913,
1.30m x 64cm x 42cm

Günümüz çağdaş sanatçılarından Leonardo Drew da bulduğu eskimiş pamuk, ahşap ve metal objelerle biraraya getirdiği eserlerinde hazır nesnelere gibi atık maddelerin de yaratıcı bir sanatçının elinde mükemmel bir estetik çözüm üretilebileceğini göstermiştir.

Resim 14. Leonardo Drew, Numara 48, 1995, Kumaş,tahta,pas, 330cm x 744.2cm x 28cm

Varlığını malzemede sürdürerek seyirlik olmaktansa deneyimsel amaca yönelik yapılmış başka bir eser de 'Land Art' (Arazi Sanatı) örneklerinden Rober Smithson'a (1938-1973) ait olan Sarmal Mendirek'tir. 1970 yılında Utah'daki Tuz Gölüne taşlarla inşa edilen spiral şeklindeki iskele dönme duygusu deneyine yönelikti. 1972 yılında göl sularının ani yükselmesiyle sular altında kalan eseri, bugün sadece birkaç fotoğraf, 30 dakikalık bir film ve Smitson'un yazılarıyla deneyimleme imkanı bulunmaktadır. Mendirek'in yapım aşamasında da, yok olmasının mümkün olduğu bilindiğinden, eser sanatçının bu duyguyu deneyimlemesi üzerine kurulu bir kavram taşımaktadır. Ancak 1999 yılında suların çekilmesi sonucunda eser yavaş yavaş ortaya çıkarak adeta duygusal deneyimlere sınır konamayacağına kendince bir gönderme yapar gibidir.

Resim 15. Robert Smithson, Spiral Jetty (Sarmal Mendirek), 1970.
Fotoğraf: George Steinmetz.

Deneysel Sanatta her aşama, estetik oluşumun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Zaman ve koşullar bu oluşum basamaklarında sanatçı ve eser arasında ayrı bir etkileşim yaratmaktadır. Sanatçı ile eser arasında bir bağ kurulmakta, her adım ve her etki bu bağımlılığa adeta kişisel bir ilişki boyutu kazandırmaktadır.

Sanatçı Mark Bradford deneysel çalışmalarda yaşanan durumu kendisi için şöyle yorumlamıştır.

“Sınırlara zorunlu bir şekilde kurulan çok kuvvetli bir ilişkidir bu. Herşeyi yaşarsınız bir düşünce veya objeyle, mahrem ve genel. Kendine özel parçaları vardır. Ve bittiğinde bilirsiniz. Herkes bir ilişki bittiğinde bunu bilir.” (*PBS, ART21, 2007, Season 4*)

Deneysel Sanat, sanatçı ve maddenin yarı kontrollü yaşanan ilişkisinin sonucunda oluşan estetik çözümlerdir. Metal ve zaman ilişkisinden doğan pasın, sanatçının kontrolünde estetik boyuta taşınabileceğine dair yapılan deneyler de bu çözümlere örnektir.

BÖLÜM II

SANATSAL DENEYLER

DENEY KAR

Deney Kar, tez kapsamındaki deneysel sanat projelerinin ilk basamağıdır. Sac plaka üzerine tipografik desen, şeffaf plastik flor malzemeden kesilerek yapıştırılıp metalin doğal rengini korumak için kullanılmıştır. Benzer tipografi, serigrafi yöntemiyle görsel bir bütünlük sağlamak ve metal+boya +kar etkisini gözlemek amaçlı metal üzerine basılmıştır. Desen dışında kalan bölge üzerine, kar konmuş ve sac beklemeye alınmıştır. 24 saat sonra kar erimiş olup, kar konulan bölgede pas oluştuğu gözlenmiştir. Plastik dokunun altında çok az renk değişimi gözlenmiş ancak paslanma oluşmamıştır. Boya uygulanmış bölümde de renk, doku değişimi veya paslanma görülmemiştir. Bunların gerisinde kalan bölümde ise karın eridiği ve en son su olarak kaldığı yerlerde yoğun paslanma farkedilmiştir. Suyun buharlaşarak yok olduğu yerlerde paslanma daha fazla görülmüştür. Su tamamen buharlaşıp yerini pas bıraktıktan sonra pasın dokundukça dökülebilen ve değdiği yeri boyayabilen dokusunun eserin taşınabilirliğini engelleği gözlenmiştir. Kalıcılığını sağlamak için eserin bazı yerlerine fırça ile şeffaf mobilya verniği veya transparan serigrafi boyası sürülmüştür. Mobilya verniği sürülen yerlerde pasın rengi koyulaşmış, açık turuncular koyulaşmış, koyu parlak turuncular ise kahverengi olmuştur. Serigrafi verniği sürülen yerlerde ise pasın üzerindeki koyulaşma daha hafif gözlenmiştir.

Deney KAR Projesi sonucunda elde edilen bilgiler şöyledir.

►Kar pas oluşumu için sudan farklı bir renk veya doku üretmemektedir.

►Su, az kullanılması halinde bile sac üzerinde renk farklılıkları yaratmaktadır.

►Suyun kullanım yeri ve miktarı istenilen pas oluşumunu kontrol etmeyi sağlayabilmektedir.

►Sac üzerine yapıştırılan herhangi bir madde su veya buhar geçirmesi halinde sac üzerinde değişiklik oluşmasına imkan vermektedir.

►Boya sac üzerinde pas oluşmasını engellemektedir.

►Pas oksijenle temas ettiği sürece içeri doğru ilerlemeye devam etmekte, ancak vernik gibi sabitleştirici bir madde sürülerek hava ile teması kesildiği zaman renk kalıcı olmaktadır.

►Mobilya Verniği oluşan pasın rengini değiştirmektedir. Transparan Serigrafi boyası fazla koyulaştırmamaktadır. Vernik sıvılaştırılarak dahi olsa fırça ile sürüldüğünde alttaki pas dokusunu sürüklemektedir. Bundan dolayı verniği spreyleş ekinde, katmanlar halinde uygulamak daha verimli olacağı fikrini vermektedir.

DENEY SIVI

Deney Sıvı, sac üzeri pas oluşumunu araştırmak amaçlı farklı sıvılar kullanılarak yapılmış bir projedir. Bu proje kapsamında ortalama 20 Derece sıcaklıktaki bir odada aynı cins 30cm x 10cm sac plakalar üzerinde pas yaratacak farklı maddeler kullanılmıştır.

Su1

Su fırça ile az bir miktar sürülmüştür. Buharlaşma sonucunda çok küçük bir iz pas oluşmuştur. Pas oluşumu 18 saat içinde gerçekleşmiştir.

Su2

Su sac ortasına dökülmüştür. Buharlaşma sonucunda çok parça parça ve yoğun pas oluşmuştur. Pas oluşumu 26 saat içinde gerçekleşmiştir.

Buz

Buz sac ortasına konmuştur. Erime ve buharlaşma sonucunda Su2'de olduğu gibi çok parça parça ve yoğun pas oluşmuştur. Ancak Su2'den farklı olarak buzun erime bölgesi tahmin edilemediğinden pasın oluşacağı bölge kontrol edilememiştir. Pas oluşumu 22 saat içinde gerçekleşmiştir.

Sirke

Sirke sac ortasına dökülmüştür. Su2 ve Buz benzeri yoğun pas oluşmuştur. Onlardan farklı olarak Pas oluşumu 18 saat içinde gerçekleşmiştir.

Asit

Akümülatör asiti sac ortasına kaşıkla sürülmüştür. Su2 / Buz / Sirke benzeri yoğun pas oluşmu gözlenmiştir. Ayrıca pas bölgesinin kenarlarında hafif bir beyaz çerçeve oluşmuştur. Pas oluşumu 10 saat içinde gerçekleşmiştir.

Tuz

Kaya tuzu eritilmiş su sac ortasına kaşıkla sürülmüştür. Su2 / Buz / Sirke / Asit benzeri yoğun pas oluşmuştur. Ayrıca pas bölgesinin kenarlarında yoğun bir beyazlaşma olmuş, tuz adeta beyaz bir doku oluşturmuştur. Onlardan farklı olarak Pas oluşumu 8 saat içinde gerçekleşmiştir.

Resim 16. Nazlı Manyas, Pas deneyleri, 2012

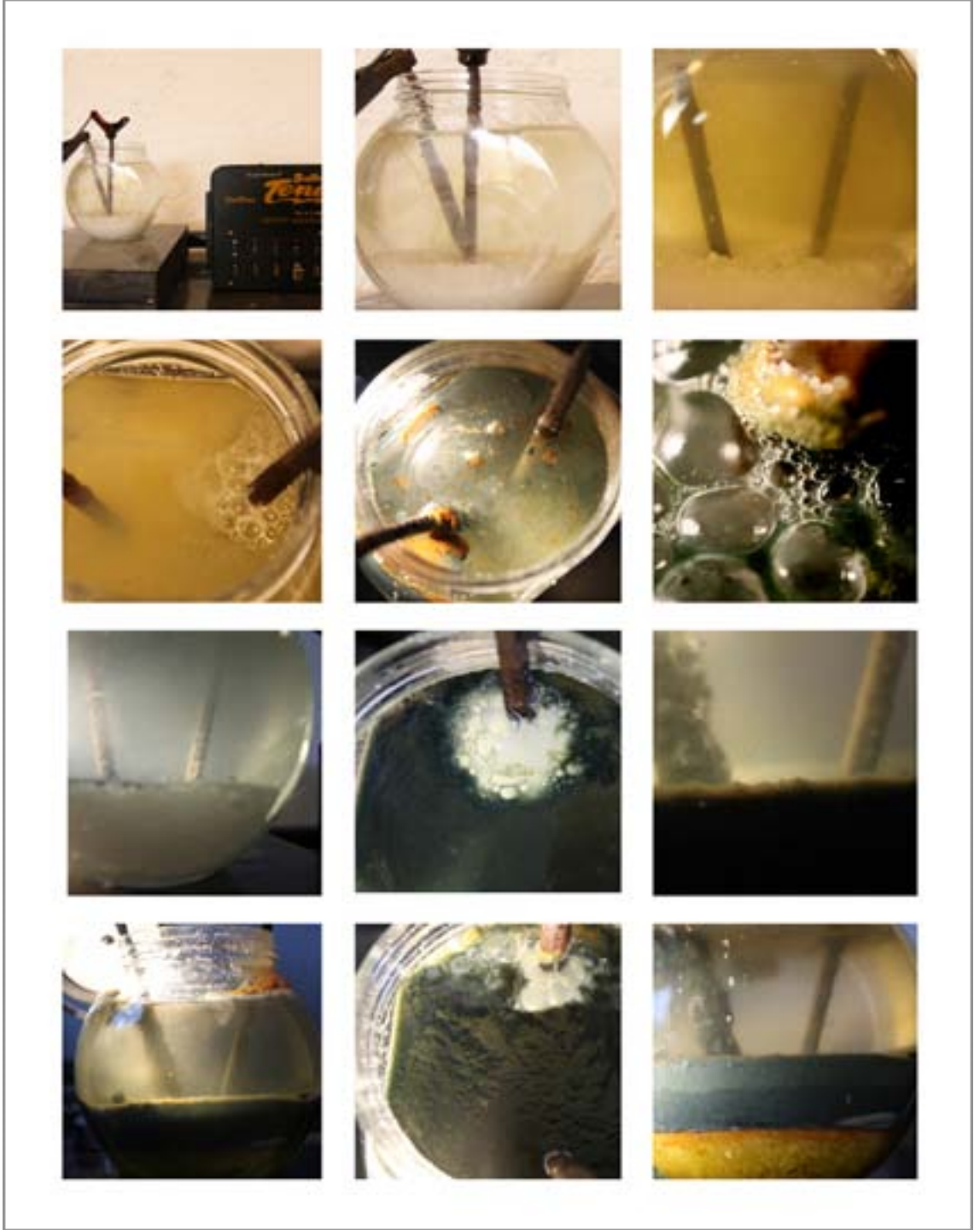
DENEY BOYA-PAS

Deney Boya-Pas projesi, metal üzeri paslanma etkisini daha çabuk elde etme amaçlı yapılmış bir maddesel bir araştırmadır. Deney Sıvı projesinde görülen en iyi sonuç tuzlu su ile alınmış ancak oluşum 8 saatlik bir süreç gerektirmiştir. Ayrıca oluşan beyazlıkları yok etmek için yeniden sade su kullanmak gerekmiştir. Sonradan kullanılan su da daha fazla sarı pasın oluşmasına ve görüntünün değişmesine sebep olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı pası boya gibi sürülebilecek bir malzeme olarak üretmek amaçlanmıştır. Boya-Pas üretimi için elektroliz yöntemine başvurulmuştur.

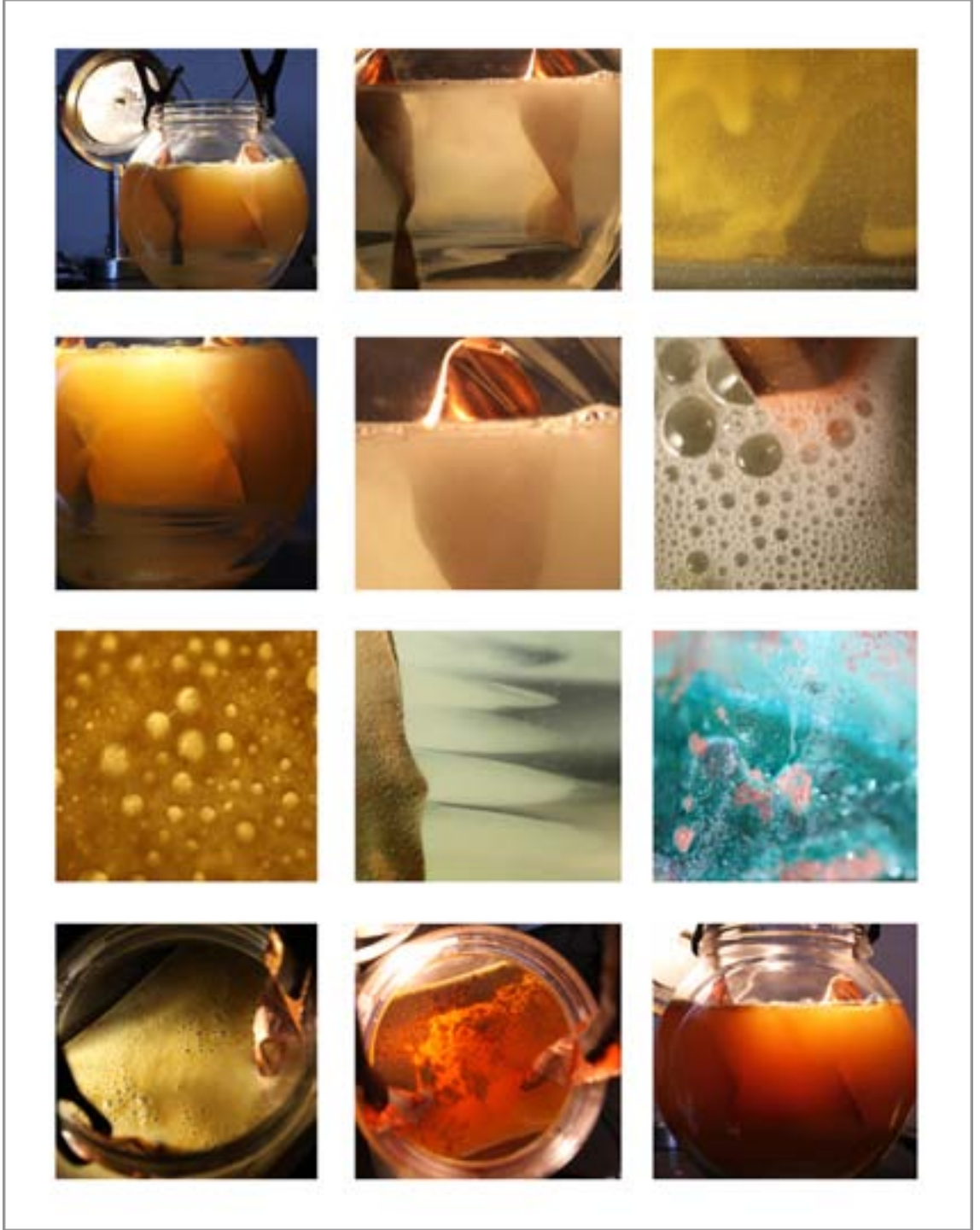
Bu yöntem için Akü Şarj Aleti, 2 adet demir çubuk, Cam kavanoz, 1/3 kaya tuzu, 2/3 su kullanılmıştır.

Tuz suda cam kavanoz içerisinde yaklaşık 12 saat erimeye bırakılmıştır. Daha sonra 2 demir çubuk birbirlerine değmemek kaydıyla suya konmuş ve akü şarj aletine bağlanmıştır. Kullanılan bu elektroliz yöntemiyle tuzlu suda kaynama gözlenmiştir. 10 Dakika içerisinde su üzerinde yeşil bir tortu oluşmaya başlamıştır. 20 Dakika içerisinde de oluşan yeşil tortu üzerinde pas parçacıkları görülmüştür. Kaynamaya bırakılan su 12 saat sonra tamamen yeşil bulanık bir suya dönüşmüş, suyun altında kalan erimemiş tuz ise paslı bir tortu halini almıştır. Yapılan farklı denemelerde de elektroliz öncesi tuzu suda 12 saat boyunca bırakmanın kaynama ve paslanmayı hızlandırdığı gözlenmiştir. Boya-Pas deneyi, dokulu kullanım için TuzPası, ince kullanım için ise yeşil su diye ayırabileceğimiz iki farklı malzeme üretilmesine imkan tanımıştır.

TuzPası ve yeşil su metal, kağıt, cam ve taş gibi farklı yüzeyler üzerinde kaşıkla dökülerek denenmiştir.

Resim 17. Nazlı Manyas, Demir çubuk ile Boya-Pas oluşturma aşamaları, 2012

Resim 18. Nazlı Manyas, Bakır ile Boya-Pas oluşturma aşamaları, 2012

Metal Yüzey

Sac üzerinde uygulandığında, tuz metal üzerine kalarak yeşilimsi su etrafına dağılmaktadır. Su, 10 Dakika içerisinde renk değiştirmeye başlamaktadır. Su tamamen buharlaştığında ise yeşil su turuncu pasa dönüşerek metale yerleşmiş ve tuz parçacıkları da beyaz kalacak şekilde metal üzerine yapışmışlardır. Büyük parça halinde kalanlar düşse bile küçük olanlar metal üzerinde hissedilen bir doku oluşturmaktadır.

Resim 19. Nazlı Manyas, 'İsimsiz', 2012,
Metal Üzerine Boya-Pas, 50cm x 80cm

Kağıt Yüzey

Kağıt üzerine uygulamada, yeşil su metal yüzeyde olduğu gibi 10 Dakika içerisinde yeşilden turuncuya geçmiş ancak kağıdın emici özelliğinden dolayı çok daha kısa sürede kalıcı halini almıştır.

Resim 20. Nazlı Manyas, Connect (Bağlan), 2012,
Kağıt Üzeri Boya-Pas, 50cm x 70cm

Resim 21. Nazlı Manyas, İsimsiz, 2012,
Kağıt Üzeri Karışık Teknik, 50cm x 70cm

Taş Yüzey

Taş üzerine uygulamada da yeşil su, metal ve kağıt yüzeyde olduğu gibi 10 Dakika içinde renk değiştirmiştir. Ancak taş kağıt kadar emici olmadığından metal yüzeyde olduğu gibi paslı bir tortu bırakmıştır. Kalıcı olması için taş üzerine vernik sürülmüştür.

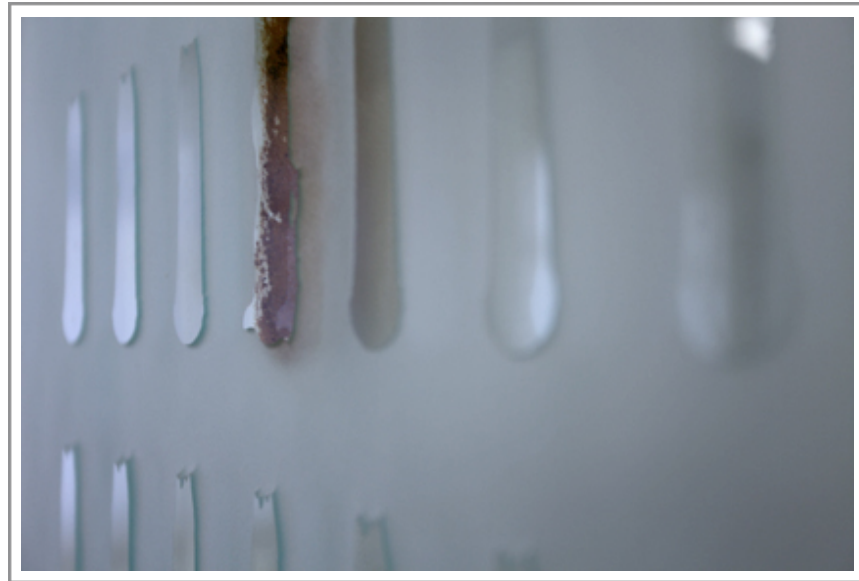
Resim 22. Nazlı Manyas, Zirve,
Taş Üzerine Boya-Pas, 2013

Cam Yüzey

Kumlama yöntemiyle desen uygulanmış cam üzerinde de, yeşil su metal, kağıt ve taş yüzeyde olduğu gibi 10 Dakika içerisinde renk değiştirmiştir. Cam emici bir yapıya sahip olmadığından paslı tortu yüzeyde bir doku ve renk oluşturarak kalmıştır.

Resim 23. Nazlı Manyas, Delilik,
Cam Üzerine Boya-Pas, 2013

Resim 24. Resim 23'den Detay

Bakır ve Pirinç

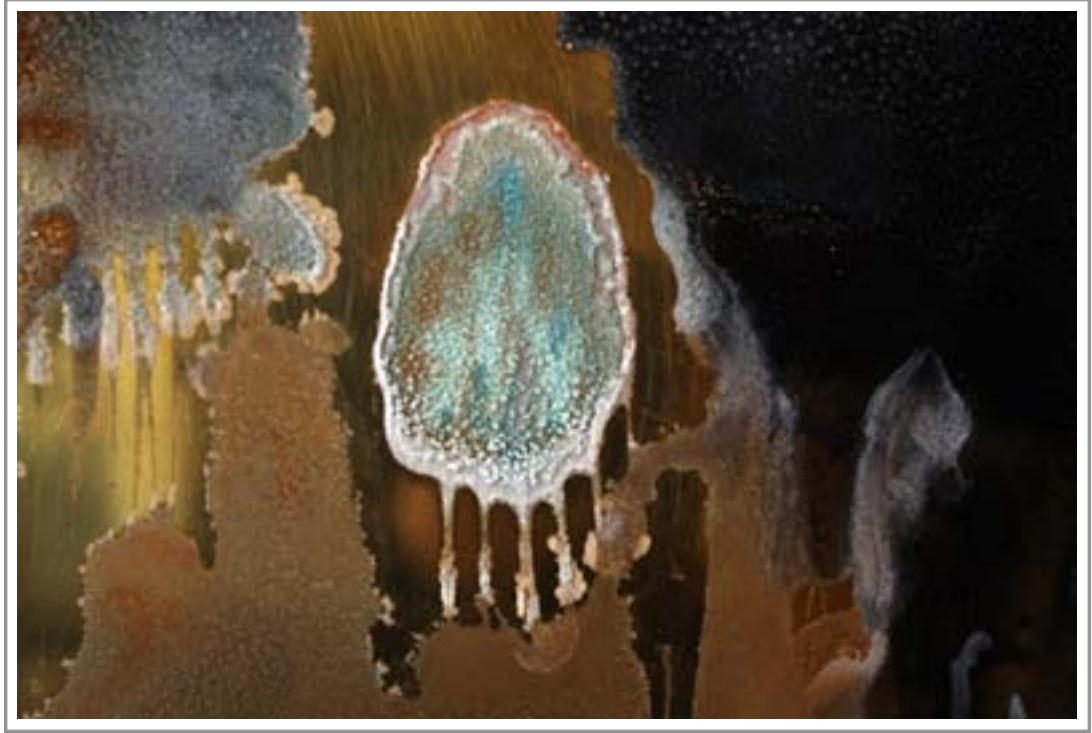
Deney Boya-Pas'ın uygulandığı başka malzemeler de bakır ve pirinçtir. Bakırdan da Boya-Pas üretilmiş, farklı renk sonuçları çıkmıştır. Bakır plakalardan üretilen BakırPas, Boya-Pas'a göre daha kırmızı tonlu bir renk vermekte ancak uygulandığı yere göre renk değişim göstermektedir. Bakır üstünde açık turuncu ve beyaz, pirinç üzerinde yeşil ton verirken, sac üzerinde açık pembemsi turuncu olmaktadır.

Resim 25. Nazlı Manyas, Bakır, 2013,
Bakır üzerine karışık teknik, 38,5cm x 32,5cm

Resim 26. Nazlı Manyas, Pirinç, 2013,
Pirinç üzerine karışık teknik, 45cm x 33cm

Resim 27. Resim 26'dan detay

Resim 28. Resim 26'dan detay

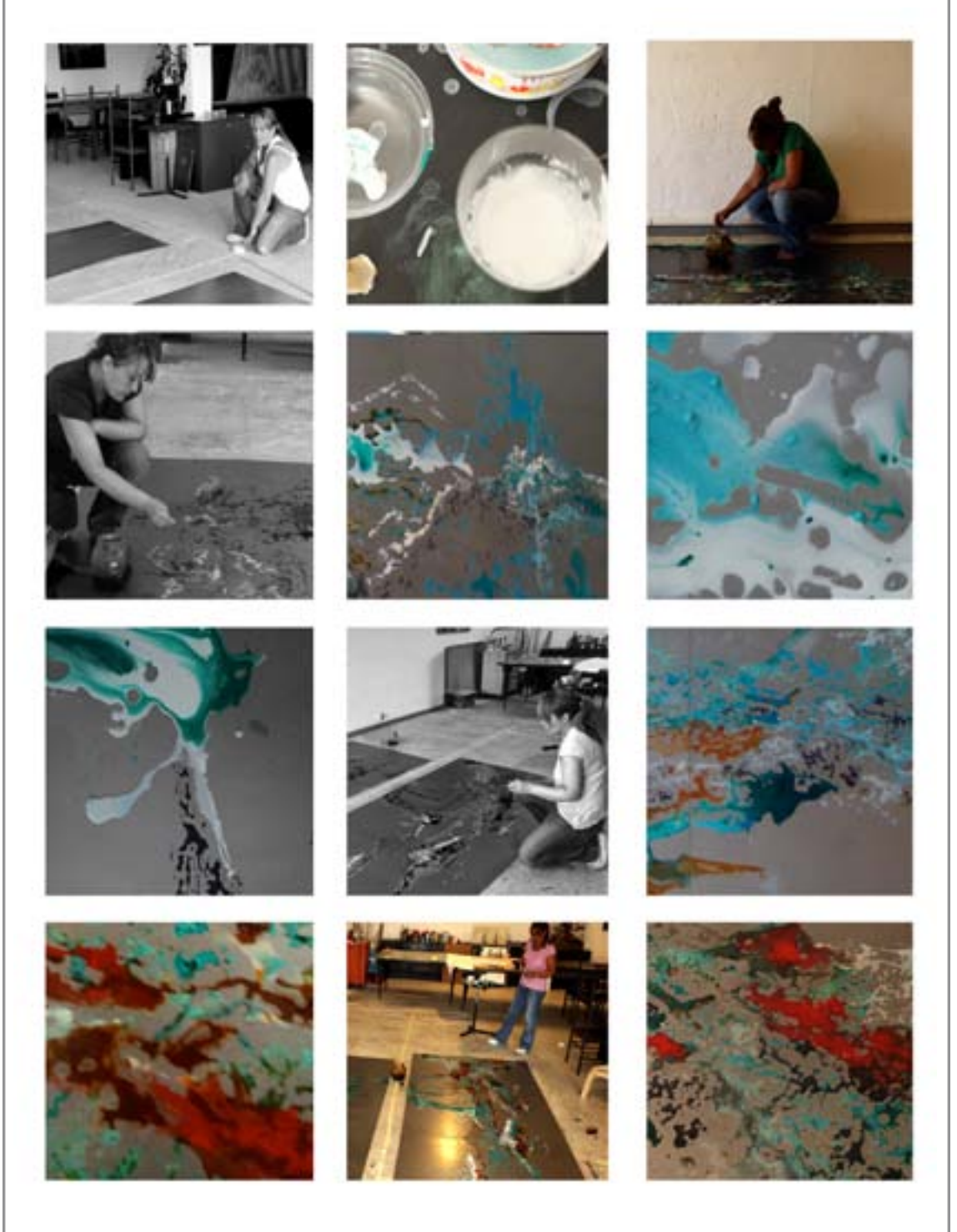
DENEY: BOYA-PAS VE SAF BOYA

Boya-Pas kullanımında pas rengi olan turuncu ve kahve tonlarına bağılı kalınmakta, ancak pas kenarlarında beyaz çizgiler elde edilmektedir. Boya-Pas deneyleri sonucunda maddenin kullanım şekli ve zamanlamalar belirlendikten sonra aynı renk tonlarıyla birlikte kullanımı denenmeye başlanmıştır. Sac üzerine su püskürtüldükten veya sürüldükten sonra renk verilmek istenen yere boyalar damlatılmaktadır. Boya-Pas bu işlemler arasında kullanılmaktadır. Arzu edilen yere göre boya ile birleşmesi sağlanmakta veya ayrı tutulmaktadır. Boya ve Boya-Pas birleşimi 2 maddenin birleşmesinden dolayı farklı dokular yaratsada, uygulaması dikkatli yapılmalıdır. Özellikle su ile birleştikleri yerlerde fazla pas oluşumu veya pasın rengini kaybetme gibi sorunlar çıkabilmektedir.

Resim 29. Nazlı Manyas, Soul (Ruh), 2013,
Metal üzerine karışık teknik, 85.5cm x 40cm

Resim 30. Boya-Pas Çalışma Aşamalarından Görüntüler

DENEY BOYA-PAS , SAF BOYA VE TUZ

Sac üzerine Boya-Pas ile desen, kaşıkla dökülerek verildikten sonra sulandırılmış akrilik renkler farklı yerlerine yine kaşıkla uygulanmıştır. Beyaz ve dokulu olması istenilen yerlerine ise tuz ve tuzlu su uygulanmıştır. Buharlaştırmadan sonra Boya-Pas olan yerlerde turuncu pas oluşmuş ve akrilik olan desenlerdeki renklerle birleşmiştir. Tuz uygulanmış bölümlerde ise yeryer tuz parçaları kalmış ve metal üzerine yapışmış, boya ve pasla birleşen yerlerinde ise beyaz tortulu bir çerçeve yaratmıştır.

Yapılmış projelerde en iyi sonuç, Boya-Pas+Saf Boya+Tuz deneyi ile elde edilmiştir. Boya-Pas ile elde edilecek sonuç öngörülebildiğinden, renk kontrolü sağlanabilmiştir. Sulandırılmış akrilik boya da uygulandığı yüzey üzerindeki renk etkisi gözönüne alınarak kullanıldığında kontrol edilebilirlik artmıştır. Gri metal üzerine yapılan uygulamada su ile birleşerek kuruyan yerlerde boya yoğunluğu az olup arka plan renge dahil olduğundan metalin uygulanan rengin içinden görüldüğü ve suyun son buharlaşmasının olduğu bölümlerde ise ince ince paslanma oluştuğu gözlenmiştir. Siyah mürekkep kullanımı kendi doğal yapısının sıvı oluşu dolayısıyla fırça ile damlatmaya uygundur. Su ile karıştırma gereği duyulmadan uygulanabilmiş ve hızlı kurumasından dolayı koyu rengin rahatlıkla kullanılmasına imkan sağlamıştır.

Siyah sac kullanıldığında ise tuzun beyaz olmasından dolayı daha fazla kontrast yarattığı için dokusunun fark edilirliliğinin arttığı görülmüştür. Boya-Pas kullanılan yerlerde ise özellikle de üzerine vernik uygulandığında koyulaşan pasın etkisi daha az olmuştur. Açık renk akrilik ile Boya-Pas'nın beraber kullanımı siyah sac üzerinde daha etkili sonuçlar vermiştir.

Deneysel Sanat Projeleri kapsamında yapılan deneylerde gözlenen, kullanılan malzeme ne olursa olsun kendi yapısı gereği sanatçıya maddeyi tamamen kontrol etme yetkisi vermemektedir. Madde yapısı doğrultusunda gerek erime gerek buharlaşma gibi dış etkenlere dayalı geçirdiği zamanda uygulandığı

alana etki yapmaktadır. Madde kendi uygulandığı zamandaki özelliklerini yitirmektedir. Örneğin sıvı haldeyken buharlaşarak ve bulunduğu zeminin yapısını değiştirerek iz olarak kalmaktadır. Sanatçı kullanılan maddenin zaman içerisinde yapacağı değişiklikleri öngörmenin yanında, zemin malzemesinin geçireceği yapı değişikliklerini de göz önüne alarak çalışmalıdır. Sanatın yapıldığı yer ve sıcaklık etkileri de eserin sonucuna etki etmektedir. Kullanılan zeminin yerde uygulanması durumunda, eğimden kaynaklı etkiler oluşabilmektedir. Su, Boya-Pas veya Tuzun birikmesine ve istenenden çok daha fazla bir paslanma veya yoğun renklenmeye sebep olabilmektedir. Bu elde edilmesi tasarlanan desenin dışında bir şekilde sonuçlanmaktadır. Sanatçı, dış etki kaynaklı bu efektleri ya çalışma öncesinde azaltarak işe başlamalı ya da sonuncu maddenin ekspresyonist özgürlüğüyle paylaşmayı kabul etmelidir. Metal yapısı gereği paslandıktan sonra pas sökücü görevi görecek kimyasallarla temizlenebilmekte ama bu da yapılan işin tamamen değişmesine sebebiyet vermektedir. Sacta oluşan pas, silindiğinde kahver Bu sanatçının ancak istediğinde kullanacağı bir etki veya sadece deneysel olarak başvuracağı bir yöntemdir. Çalışmalarında sanatçının maddeyi kontrol etmeye çalışması, maddenin sanatçıyı kontrol etmesiyle aynıdır. Sanatçı malzemeyi, özellikle de sıvıları dökme veya püskürtme gibi eylemlerini nasıl tamamen kontrol edemiyorsa, madde de sanatçının ısı veya eğim gibi maddenin yapısını zorlamasına karşı koyamaz. Sanatçı sıvı dökme, püskürtme gibi yöntemlere başvurduğunda kontrol azalmaktadır. Boya-Pas'ın katı bölümleri ve tuz kaşıkla döküldüğünde daha kontrol edilebilir olsa da kuruma safhasında oluşacak sonuç tamamen belirlenmemektedir.

Bu deneye kadar yapılan olan tüm deneysel sanat çalışmalarda sadece pasın kenarında oluşmuş olan beyaz tuz dokusunun verdiği kristalize üüncü boyut etkisi, ‘İnsan’ isimli çalışmada Boya-Pas’ın içindeki tuz kalıntılarıyla artış göstermiştir. Bunun üzerine Boya-Pas yapımında kullanılan KayaTuzunda beyazlık ve doku vermesi istenen yerlere serpiştilme tekniği çıkmıştır. Kullanılan sıvı maddeler üzerine serpiştirilen tuzun altta kalan kısmı eridiğinden metale yapışmış, üst kısımda kalan tuz paraçıklarının bir kısmı doku oluşturmuş, en üst kısmı da kuruduktan sonra dökülmüştür.

Resim 31. Nazlı Manyas, İnsan, 2013, Metal üzerine karışık teknik, 100cm x 100cm

Resim 32. Resim 31'den detay

Resim 33. Tuz dokusundan detay

BÖLÜM III

KONU BAĞLAMINDA SANAT ÇALIŞMALARI

Deneysel Sanat çalışmalarının yapım ve oluşum aşamalarının örnekleri:

SEN: SENDEN ÇIKAN SANA DÖNER

Resim 34. Nazlı Manyas, Senden Çıkan Sana Döner, 2011,
Metal üzerine karışık teknik, 120cm x 240cm

Resim 35. Resim 34'den Detay

‘SEN’ Deney Kar’ın ilk projesidir. ‘Senden Çıkan Sana Döner’ İnsanın içini simgeleyen bir yansımadır. Bu yansıma, iyilik veya kötülük ile yapılan tüm hareketlerin veya fikirlerin, insana olan geri dönüş hikayesidir. İçiçe geçmiş olan ‘Sen’ kelimesi aslında herşeyin ‘Sen’de başlayıp ‘Sen’de bittiğini anlatmaktadır. ‘Sen’ kelimesinin plastik kalıplardan kesilip yapıştırılması etrafında ne olursa olsun ‘sen’in sabit olduğunu simgelemektedir. ‘Senden Çıkan Sana Döner’ sözü serigrafi yöntemi ile basılarak arka plandaki plastik ‘sen’leri görsel olarak birbirlerine bağlamıştır. Tüm bu işlemlerden sonra yapılan şey ‘zaman sembolü’ olan pası oluşturmaktır. Deney Kar projesi kapsamında metal tamamen kar ile örtülmüştür. Gececek olan zaman, karı eritecek ve bu süreç bir oluşumu başlatacaktır. Ancak üzeri kapalı olduğu için bu süre içinde kar altında oluşacak olan pas veya benzeri oluşumlar tamamen maddenin doğal yapısına bırakılmıştır. Sanatçı tarafından kontrol edilememektedir. Metal üzerine uygulanmış ve gösterilmediği sürece tanınması güç olan tipografik çalışma insanın kendini kontrole iten bir söylem (senden çıkan, sana döner) üzerine yapılmış olsa da, üzerine konan kar aslında kişinin bazı konularda tamamen kontrolsüz olduğunu göstermektedir. Zaman bu kavramlardandır ve eriyen kar, geçen zamanı simgelemektedir.

‘SEN’ projesi kar erimesinden sonra metal üzerinde farklı oluşumlar göstermiştir. Uzun zamandır görmediğiniz birini görüp yaşanmışlığın ve zamanın etkilerinin yüzündeki yansımalarını görmek gibi, eriyen kar altından çıkan pas da metalin zaman karşısındaki direnemeyişini göstermektedir. Resim detayında da görüldüğü üzere plastik maske uygulanmış yerlerde çok az pas, daha çok renk farklılaşması oluşmuştur. Serigrafi yapılmış olan yerlerde pas oluşumu veya renk değişimine rastlanmamıştır. Bunların dışında kalan yerlerde koyulu açık pas oluşmuştur. Başlangıç olan ‘sen’ kelimesinin dışında kalan yerlerde oluşan zaman sembolü olarak kullanılan pas, ‘sen’e etki etmeyerek; ne kadar zaman geçer ise geçsin ‘senden çıkan sana döner’ için sembolik bir işaret oluşturmuştur.

OLUŞ: VAROLUŞ, YOKOLUŞ

‘SEN’ projesinden sonra ruhsal dünyamızda oluşanların başka bir değişle bilinçaltımızda gelişenlerin, fiziksel (görsel) olarak yansıyacağı fikri oluştu. İçsel bir patlama veya dinginliğin sanatçının hareketlerine yansıdığı ve kendine sınırlama getirmeden özellikle de deneysel çalışmalar yapabileceği maddelerle bunu tecrübe etmesi halinde duyguların daha çok dışavurulabileceği farkedildi. Grafikselsel olarak bir konuyu veya hissi anlatmaktansa duygusal olarak yaşayarak, planlamadan bunu aktarmanın daha etkili olduğu gözlemlendi. Madde seçimleri bu doğrultuda araştırılmaya başlandı.

Deney Sıvı kapsamında 2 proje çıkmıştır. Bunlar OLUŞ: Varoluş ve Yok oluş’tur. OLUŞ projesinde canın var olması ve yok olması üzerine yola çıkılmıştır. Pas da bir oluşumdur. Zamanla oluşmaktadır. Canlıların var oluşu gibi bir süreç geçirmektedir. ‘Varoluş’ deneyinde su fırça ile metal üzerine sürülmüştür. Oluşum sürecini sembolize eden yavaş hareketlerle uygulanmıştır. Az sürülen su daha hızlı pas oluşturmuştur. Pas yukardan akarmışçasına aşağıya doğru oluşmuştur. Çevresinde fırça darbesini andıran siyah boyalar ve üst kısımdaki suyun içine damlatılarak yapılmış beyazlar, ortada oluşan pası adeta çerçevelemiş görsel bir denge sağlamıştır. Akışkan ve sakin görüntü oluşumun ruhda oluşturduğu sakinliği göstermektedir. Yavaş hareketlerle yapılmış olan bu uygulama, maddeyi kontrolü sağlamıştır. Kuruduktan ve tamamen pas oluşumu bittikten sonra üzerine 5 kat akrilik vernik, sprey ile atılmıştır. Sertleştiricili yoğun vernik kullanımı pasın sabitlenmesini ve metal üzerine cam gibi görüntümesini sağlamıştır.

‘Yokoluş’ deneyinde de ‘Varoluş’ da olduğu gibi su ve boya yöntemi uygulanmıştır. Ancak ondan farklı olarak su, metalin 50cm üzerinden aniden metal üzerine dökülmüştür. Boya dökülen su üzerine damlatılmıştır. Yokoluş; ölümü, aniden kayboluşu sembolize etmesi açısından su aniden dökülmüştür. Bu hareket suyun metalin bir çok yerine sıçramasına sebep olmuştur.

Sıvılar metal üzerinde bırakılmış, pas reaksiyonu için bekletilmiştir. Su sıçrayan yerlerde hafif pas renklerine rastlanmıştır. Suyun beklediği yerlerde ise koyu renk paslanma oluşmuştur.

Resim 36. Nazlı Manyas, Varoluş, 2012,
Metal üzerine karışık teknik, 150cm x100cm

Resim 37. Nazlı Manyas, Yokoluş , 2012,
Metal üzerine karışık teknik, 150cm x100cm

KORUN

'Korun' projesi de Sıvı Deneylerinin bir parçasıdır. Bu işte su kaşıkla parça parça metal üzerine dökülmüştür. Kenarlardaki boyalı su fırça ile uygulanmıştır. Korunmak isteyen ruhu sembolize eden ortada biriken su, yoğun bir pas oluşturmuştur. Çevresinde uygulanmış olan fırça izleri dışardan gelen etkileri göstermektedir. Biriken su pas oluşumunu tamamladıktan sonra çevresindek desenler yapılmıştır. Aksi takdirde biriken su ile birleşecek olan boya, hem pasın hem de desenlerin rengini değiştirecektir.

Resim 38. Nazlı Manyas, Korun, 2012,
Metal üzerine karışık teknik,
100cm x 40cm

TUTMASAK

‘Tutmasak’ projesi de Sıvı ve Boya deneylerinin farklı şekilde uygulanmış bir parçasıdır. Metal üzerine maskeleyen bantı yerleştirildikten sonra su uygulanmış ve paslanma süreci bittikten sonra bantlar çıkartılmıştır. Bant olan yerler metal kalmış diğer yerler paslanmıştır. Bantlar çıkarıldıktan sonra orta kısma yeniden su dökülmüş, akan yerlerine ise boya ile müdahale yapılmıştır. Ortada paslanan desen kişiyi temsil ederken, çizgiler kendimizi tutsak eden kurallarımızın esiri olmamızı simgelemektedir. Kurallardan kurtulma istediğini, bir şekilde patlama duygusunu vermek için desen, suyu kaşıkla sürmekten yerine dökülerek yapılmıştır.

Resim 39. Nazlı Manyas, Tutmasak, 2012,
Metal üzerine karışık teknik, 90cm x 30cm

KAÇIŞ

Kaçış resminde metal üzerine su ve Boya-Pas ile uygulama yapılmıştır. Kendi içinden kaçan insanları anlatan bu resim de, kişinin iç dünyası su dökülerek ve dairesel bir figür halinde tutularak anlatılmıştır. Kim olursa olsun her insanın ruhunun bir bütünün parçası olduğu görüşüne dayanarak, tek bir parça olarak yansıtılan bu parçadan yapılan kaçış ise Boya-Pas kullanarak fırça ve sopalarla sürülerek yapılmıştır. Ancak içten uzaklaştıkça ortaya çıkan bulanık kendini belli etmeyen bir karanlığa sürüklenme duygusu da önce Boya-Pas sürülen bölgenin Balata spreyi sürülerek karartılmasıyla sağlanmıştır. Eski ve taze insanları anlatan figürler koyu ve açık pas ile sembolize edilmiştir.

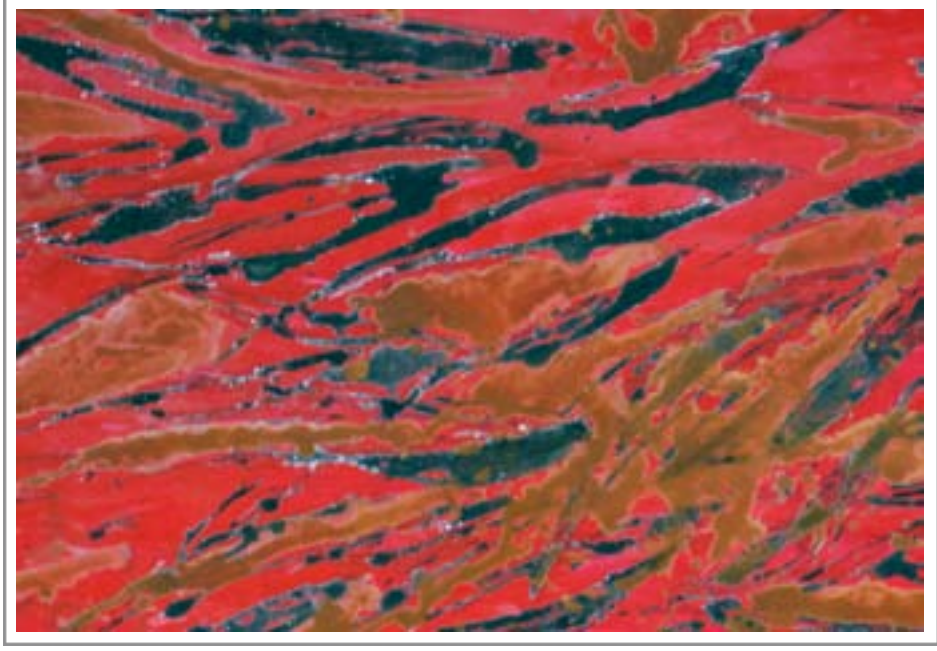
Resim 40. Nazlı Manyas, Kaçış, 2012, Metal üzerine karışık teknik, 114cm x 220cm

RED (KIRMIZI)

Red (Kırmızı) isimli çalışmada kontraplak üzerine renklendirilmiş tiner dökülmüştür. Tiner yakılmış ve yanık izleri ile doku oluşturulmuştur. Sonrasında akrilik boya sürülerek arka plan yapılmıştır. Boya kuruduktan sonra 3 güyaPas ve 30 günlük Boya-Pas fırça ve kaşık kullanarak sürülerek orta desen verilmiş. Kurumaya bırakılmıştır. İlk sürüldüğünde şeffaf olan 3 günlük Boya-Pas. zamanla yeşermiş sonrasında da turuncu renk almıştır. 30 günlük olan Boya-Pas ise ilk sürüldüğünde kahverengi su şeklindeki, kurduğunda kenarları tuzlu siyah, dokulu bir desen oluşturmuştur.

Resim 41. Nazlı Manyas, Red (Kırmızı), 2012, Tahta üzerine karışık teknik, 103cm x 170cm

Resim 42. Resim 41'den detay

BEYAZ

Red ile aynı teknik kullanılarak yapılmıştır. Ancak farklılık olarak Boyanan arka planlar yakılarak doku elde edilmiş ve üzerine serigrafi ile baskı yapılmıştır. Ayrıca 3 çeşit Boya-Pas kullanılmıştır. 5 Günlük Boya-Pas, 30 günlük Boya-Pas ve bakır Boya-Pası uygulanmıştır. Yeşil ve dokulu olan desenler bakırdan üretilen Boya-Pas ile elde edilmiştir. Pas oluştuktan sonra su üzerine boya damlatılmıştır.

Resim 43. Nazlı Manyas, Beyaz, 2012,
Tahta üzerine karışık teknik, 33cm x 23cm (5 adet)

RAHAT

Rahat adlı resim zımparalanmış kontraplak üstüne arka planı sulu akrilik akıtılarak yapılmıştır. Yaşlanma ve genç kalabilme duygusu işlenen resimde bu olgular üzerine sürülen Boya-Pas'ın eskiliğiyle belli edilmiştir. Yaşlanmayı anlatmak için koyu renk üreten bekletilmiş Boya-Pas sürülürken, gençliği anlatmak için taze Boya-Pas kullanılmıştır. Resimde ayrıca serigrafik boyası damlatılarak kullanılmış, pasların dökülmesini önlemek için de üzerine vernik atılmıştır.

Resim 44. Nazlı Manyas, Rahat, 2012,
Tahta üzerine karışık teknik, 100cm x 80cm,
Bayraktar Koleksiyonu

BAKIR

Deney Boya-Pas'ın uygulandığı başka malzemeler de bakır ve pirinçtir. Bakırdan da Boya-Pas üretilmiş, farklı renk sonuçları çıkmıştır. Bakır plakalardan üretilen BakırPas, Boya-Pas'a göre daha kırmızı tonlu bir renk vermekte ancak uygulandığı yere göre renk değişim göstermektedir. Bakır üstünde açık turuncu ve beyaz, pirinç üzerinde yeşil ton verirken, sac üzerinde açık pembemsi turuncu olmaktadır.

Resim 45. Nazlı Manyas, Bakır, 2013,
Bakır üzerine karışık teknik, 38,5cm x 32,5cm

ENTWINED (DOLANMIŞ)

Boya-Pas ve Siyah mürekkep kullanılarak yapılan Entwined (Dolanmış), yere yanyana yatırılan 2 sac üzerine uygulanmıştır. Sarma, sarmalama, kucaklama hissini anlatan resim, uygulama bitip de kuruma ve vernik uygulama aşamalarından sonra dik açılı olarak yerleştirilmiştir.

Resim 46. Nazlı Manyas, Entwined (Dolanmış), 2013, Metal üzerine karışık teknik, 120cm x 580cm, Bayraktar Koleksiyonu

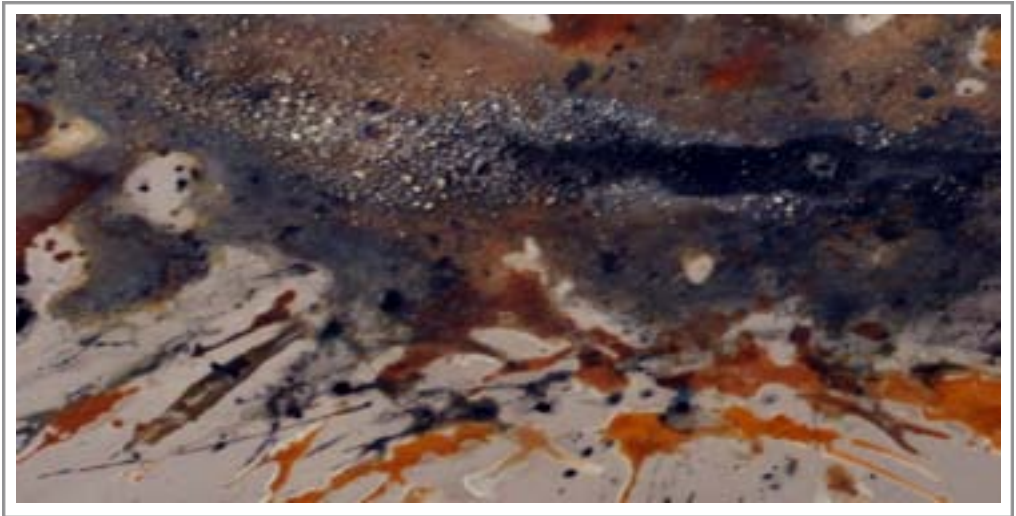
Resim 47. Resim 46'dan görüntü

WILD (VAHŞİ)

Wild (Vahşi), içsel vahşiliği anlatan bir deneysel çalışmadır. Dışarı gösterilen veya gösterilmek zorunda kalınan nasıl bir karakter olursa olsun, içinde vahşi olan kişinin her zaman vahşi kalacağını yansıtmaktadır. Yani kurallara boyun eğemeyen ve yapay ego gösterileriyle eğitilemeyen kişi ancak bir fay hattı kadar dinginleşebilmektedir. Çalışmada bu siyah bir yarık gibi gösterilmiş, dışarı gösterilen yapay heyecan ise pas ile renklendirilmiştir. Boya-Pas, boya ve tuz parçaları kullanılmıştır.

Resim 48. Nazlı Manyas, Wild (Vahşi), 2013,
Metal üzerine karışık teknik, 97cm x 225cm

Resim 49. (Resim 46)'dan detay

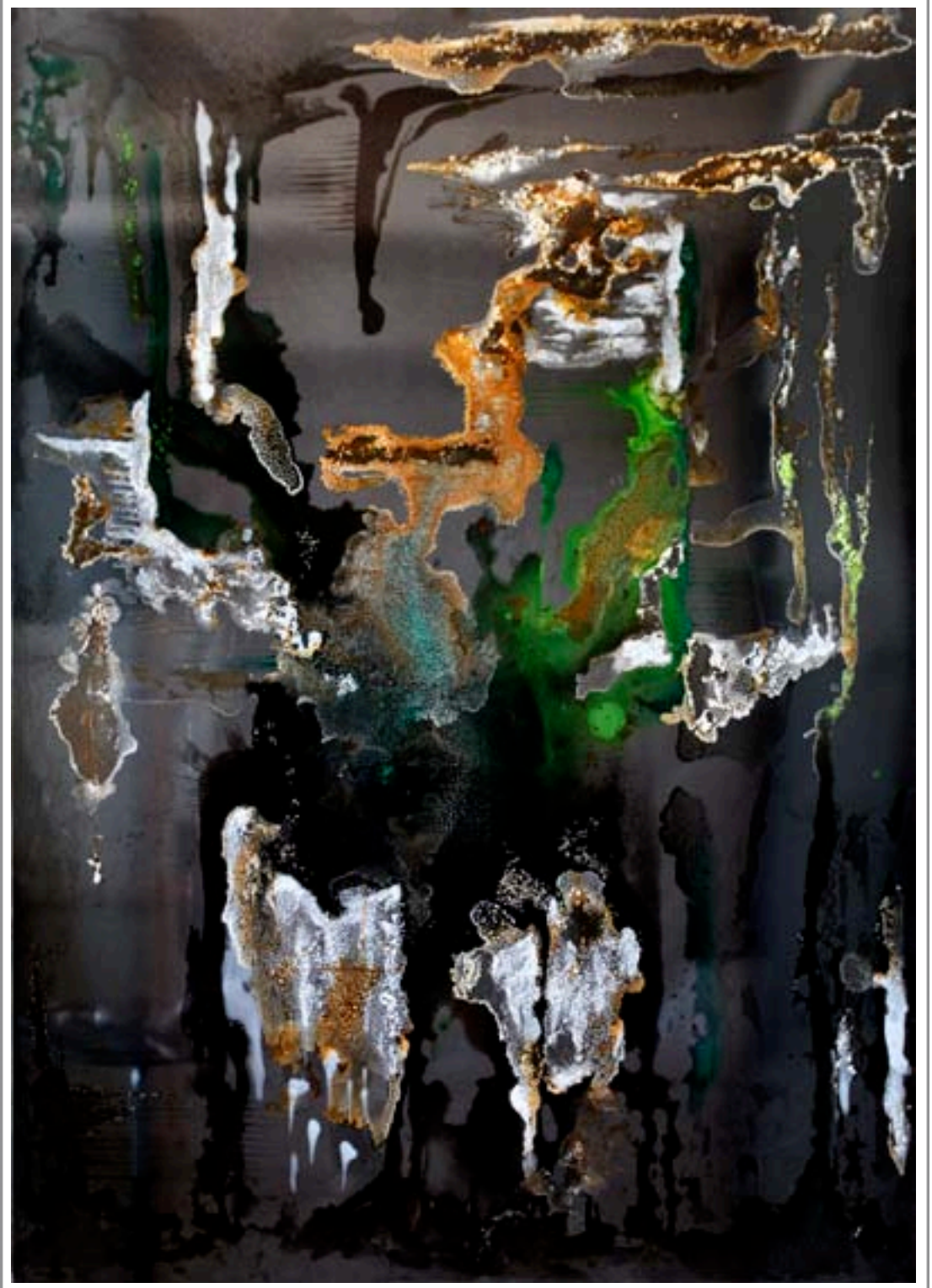
Resim 50. (Resim 48)'in yapılış aşamaları

DOĞA

Doğa serisi 2 resimden oluşmaktadır. Doğanın yok oluşu ve yeniden var oluşunu simgeleyen 2 çalışma siyah sac üzerine Boya-Pas, mürekkep, akrilik ve tuz ile yapılmıştır.

Resim 51. Nazlı Manyas, Doğa1, 2013,
Metal üzerine karışık teknik, 150cm x100cm, Bayraktar Koleksiyonu

Resim 52. Nazlı Manyas, Doğa 2, 2013,
Metal üzerine karışık teknik, 150cm x100cm, Bayraktar Koleksiyonu

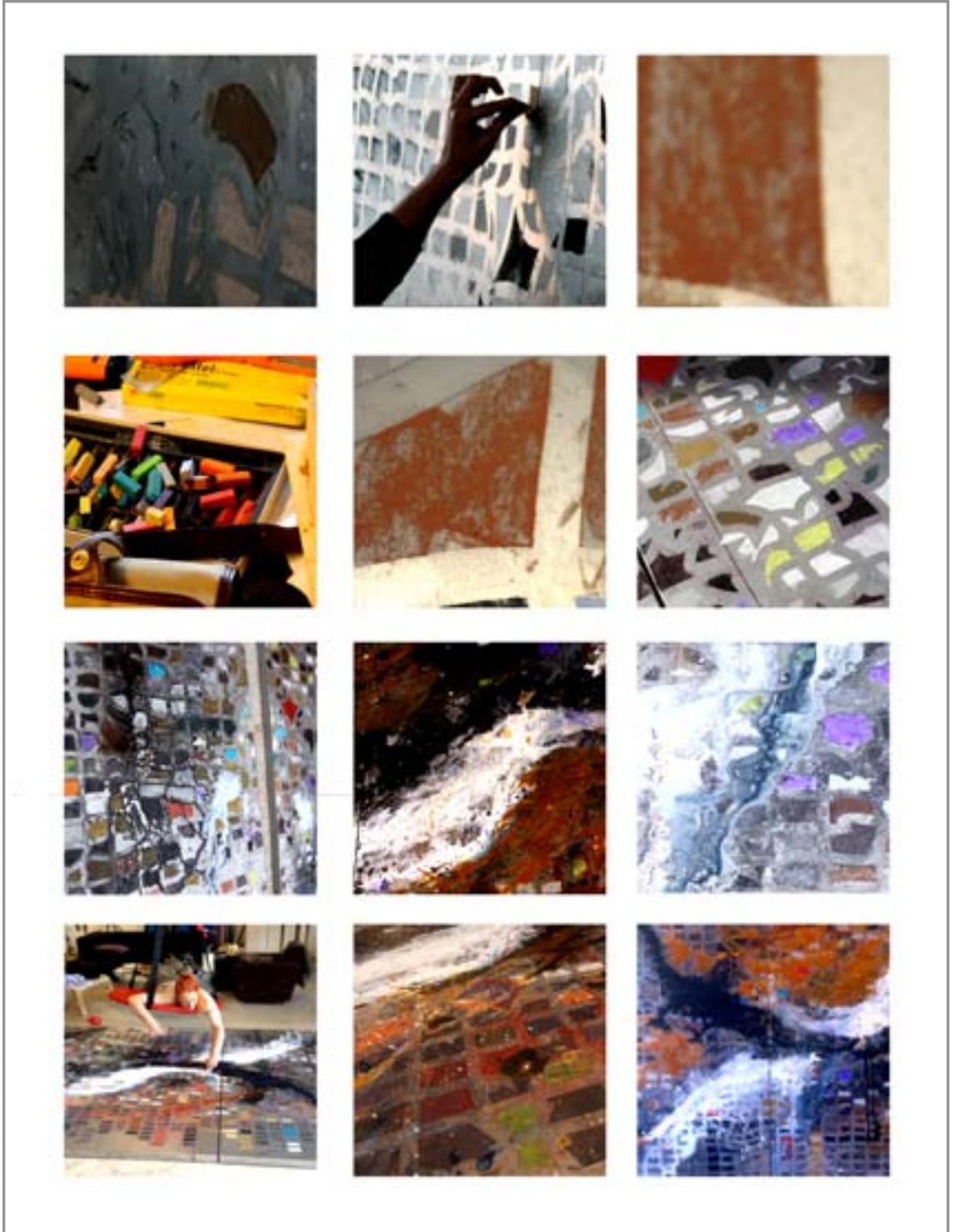
ORGANİK İSYAN

Organik İsyân çalışması, ‘Deneysel Sanat Çalışmaları’ mın ilk serisi olan ‘sen’ deneyinden itibaren kullanılmış bütün teknikleri ve bu deneyler esnasında yaşanan tüm duyguları barındırmaktadır. Tekdüzeliğe karşı çıkışın yapay etkilerini plastik maskeleyeyle gösteren organik isyan, bir taraftan aynılaştırmaya hayatın karşı çıkışını da yansıtmaktadır. Plastik ve köşeli dokularla anlatılan kurallar, doğaçlama hareketlerle patlayan pas ve boyayla yıkılmıştır.

Resim 53. Nazlı Manyas, Organik İsyân', 2013,
Metal üzerine karışık teknik, 220cm x 360cm

Resim 54. (Resim 53)'ün yapılış süreci

HAYAT KOLAJI

İnsan hayatında yaşanan dönemleri anlatan Hayat Kolajı, yaşanan olay ve ruh hallerinin kutular içine sığdırılmış halleridir. Nasıl üzerinden yıllar geçmiş bir olay bir saniyede o anda yaşanmış gibi bir boyuta gelirse, hiç unutulmayacak gibi yaşanan bir olay da zaman içinde kaybolup gidebilmektedir. Hayat Kolajı, bu dönemleri anlatan bir yapbozdur. 21 farklı boyutta işten oluşmaktadır. Sanatçı kendi hayatının süreçlerini işleyebilmekte ve bugüne göre yerleştirebilmektedir. Yerde uygulanan sac parçaları izleyiciye de çalışmaya müdahale imkanı vermiştir. İzleyici parçaları istediği şekilde dizerek kendi yapbozunu oluşturabilmektedir. Bir nevi kendi hayatının yapbozunu yapmakta ve eline aldığı her parçada kendi hayatından bir dönemi çağırılmaktadır.

Resim 55. Nazlı Manyas, Hayat Kolajı, 2013,
Metal üzerine karışık teknikle enstelasyon, 245cm x 260cm

Resim 56. Resim 55'in farklı yerleştirilmiş versiyonu, 225cm x 245cm

SÜREÇ

Zaman ile madde ilişkisinin oluşum süreçlerini gösteren fotoğraf ve video çalışmaları yapılmıştır. Boya-Pas hazırlanışındaki sıvı hareketleri ve doku oluşumlarının yarattığı görsel şölen fotoğraflarla sunulmuştur.

Video çalışması ise, berrak bir sudan paslı bir bataklığa dönüşen sıvının, insan hayatıyla olan benzerliğine dikkat çekmek üzere hazırlanmıştır. Var oluştan, yok oluşa kadar geçen zamanın vücuda yaptığı etkiyi sıvının kirlenmesiyle görselleştirirken, ruha yaptığı etkiyi ise zamanın oluşturduğu dokuların tekrarıyla betimlemektedir. Eskinin yenilenmesi, yokoluşun rededilişinin öyküsüdür.

Resim 57. Nazlı Manyas, fotoğraf serisi no1, 2013, 150cm x 50cm

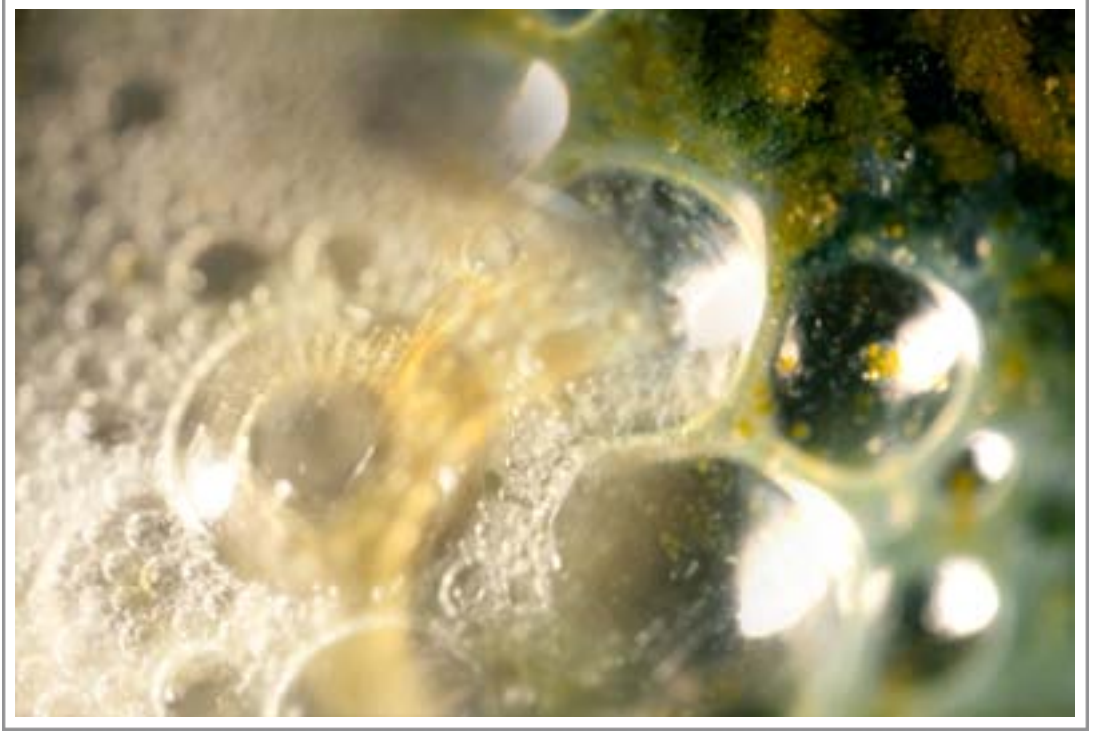
Resim 58. Nazlı Manyas, Fotoğraf serisi no 2, 2013, 50cm x 150cm

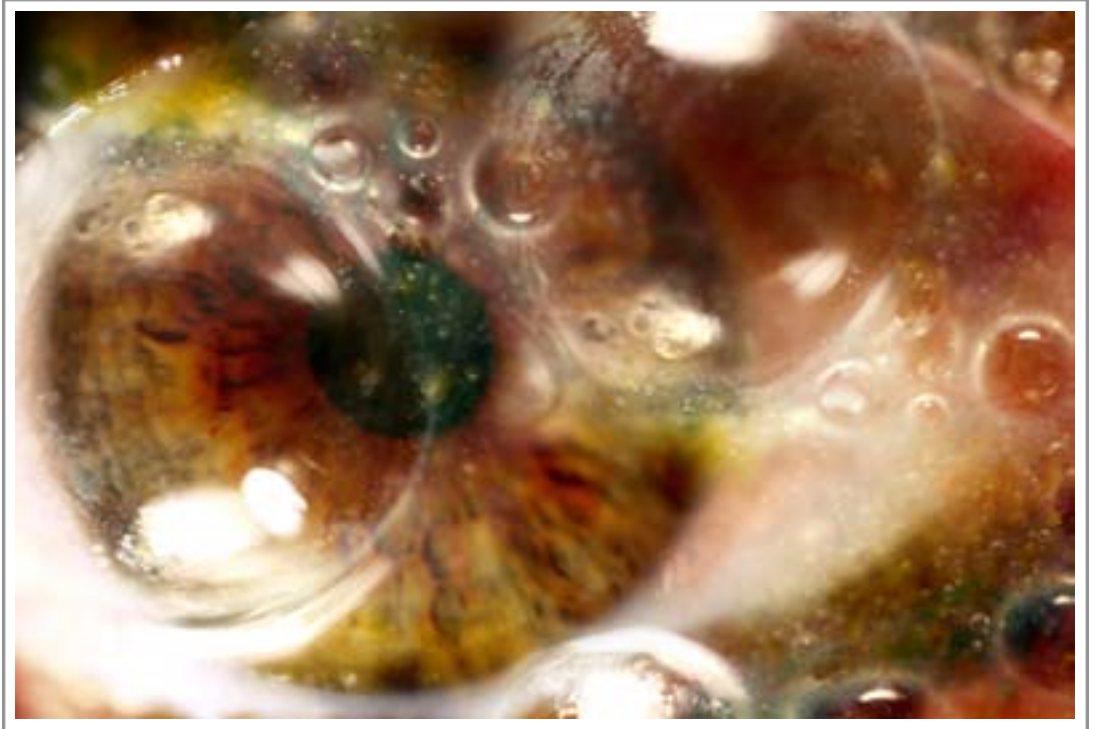
Resim 59. Nazlı Manyas, Fotoğraf serisi no 3, 2013, 50cm x 150cm

Resim 60. Nazlı Manyas, Fotoğraf serisi no 4, 2013, 200cm x 280cm

Resim 61. Nazlı Manyas, video enstelasyondan alıntı kare 1, 2013

Resim 62. Nazlı Manyas, video enstelasyondan alıntı kare 2, 2013

SONUÇ

Zaman olgusunun ruhsal sorgulamasıyla başlayan araştırmalar, alışılagelmiş g zelik anlayışına karşı çıkan yeni bir estetik olgusunun oluşumuyla sonuçlanmıştır. Bu alışmalar esnasında fiziksel eskime, ruhsal eskime ile karşılaştırılmıştır. Kullanılan maddelerin değişkenliği, birbiri ile olan etkileşimleri her adımda daha da çok merak uyandırmış, bir nevi vaz geçilemeyen bir bilinç aynası halini almıştır. Boş bir metal üzerinde başlayan bu ilişki, duygu patlamalarının sıvılar ile aktarılan yansımasıyla adım adım ilerlemiştir. Bir olayın başlayış ve bitiş arasındaki zamanının, metal üzerinde çok daha hızlı yaşanabildiğini görmek, bu kavramı sorgulatmıştır. Zamanın pasın oluşumundaki etkisinden ilham almakla beraber metalin doğasına özgü etkileşim bir seviyeye kadar izlenmekte, estetik olarak doyurucu boyuta geldiğine inanıldığında da bu sürece son verilmektedir. Paslanma süreci, yok olma sürecidir. Sanatçı, eserle kurduğu ilişkinin bitmesine karar vermekte, son anı dondurmakta ve bu yokolma sürecini durdurmaktadır.

Bu alışmalar esnasında farklı malzemeler denenmiş, sıvılar incelenmiş, zaman tutulmuş, maddenin değişim süreci izlenmiştir. Metal ve kar ile başlayan sanat deneyleri, değişik maddeler kullanılarak birbirinden farklı etkiler yapan sonuçlar vermiştir. Pasın boya gibi üretilmesi sanatçıyı daha  zg r kılmış ve zamanı az da olsa kontrol etmesini sağlamıştır. Bu sayede madde özelliğini kaybetmeden farklı yüzeyler üzerinde de rahat ř ekilde kullanılabilmiştir. Pasın, resimlere renk ve doku vermesinin yanısıra, zamanla oluşması da eserlere dördüncü boyutu katmıştır.

Bu sanat deneyleri ile pas gibi, temizlenmesi ve yok edilmesi üzerine kurulan bir endüstrisi bile bulunan, uzak durulan, hatta çirkin kabul edilen bir maddenin içgüdü ve gözle kurduğu ilişkinin estetik bir çözüme ulaştığı; ve görülemeyen zamanı aktaran bir sanat eseri olabileceği yönünde çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

Adams, Henry (2009). Tom And Jack: The Interviewined Lives Of Thomas Hart Benton And Jackson Pollock. New York: Bloomsburry Press

Anfam David (1990). Abstract Expressionism.
Londra :Thames And Hudson Ltd

Craft, Catherine (2013). Robert Rauschenberg, New York: Phaidon Press

Danto, Arthur.C. (2010). Sanatın Sonundan Sonra. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Feest, Christian F. (2000).The Cultures of Native North Americans,
Konemann

Foster, Hal (2009). Gerçeğin Geri Dönüşü, İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Freud, Sigmund (1989). Totem And Taboo,
New York: W.W. Norton & Company

Gintz, Claude (2010). Başka Yerde&Başka Zamanda, Ankara: Dost Kitapevi

Jung, C.G. (1989). Memories, Dreams, Reflections, New York:
Vintage Books Edition

Kast, Verena (1992).The dynamics of Symbols-Fundamentals of Jungian
Psychotherapy, New York: Fromm International

Lytton ,Norbert (2009). Modern Sanatın Öyküsü.İstanbul: Remzi Kitabevi

O'Doherty, Brian (2010). Beyaz Küpün İçinde, İstanbul: Sel Yayıncılık

PBS, DVD, (2007) ART21, Season 4, Paradox, Mark Bradford

Sdorow, Lester. (1990) Psychology, Iowa : Wm. C. Brown Publishers

Shlain, Leonard (2001). Art & Physics- Paralel Visions In Space,Time &
Light, New York: Perennial

Stiles Kristine ve Peter Selts (1996). Therories And Documents Of
Contemporary Art- A Sourcebook Of Artists' Writings. Berkeley/London/
LosAngeles: University Of California Press

Turani, Adnan. (1979) Dünya Sanat Tarihi-Resim, Heykel, Mimari. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Wolf, Norbert (2005) Dışavurumculuk (ekpresyonizm)
Tachen/ Remzi Kitapevi

<http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/151364> (15.01.2011)

Boxer, Sarah (December 15, 1998). Critic's Notebook; The Photos That Changed Pollock's Life: <http://www.nytimes.com/1998/12/15/arts/critic-s-notebook-the-photos-that-changed-pollock-s-life.html?pagewanted=all&src=pm> (3.Eylül 2013)

<http://www.halksahnesi.org/incelemler/disavurumculuk/disavurumculuk.htm>
(15.01.2011)

Mark Bradford Interview. (10.03.2012). <http://www.youtube.com/watch?v=nJQaK9jF3mk>

<http://nativeamerican-art.com/navajo-sandpainting.html>

Spector, Nancy.(15.01.2011),
<http://www.guggenheim.org/new-york/collections/collection-online/artwork/3486>

tr.wikipedia.org/wiki/Yves_Klein (15/09/2013)

<http://www.turkansiklopedi.com/nedir/soyutlama.html> (15.01.2011)

http://www.turkcebilgi.com/soyut_disavurumculuk/ansiklopedi#ansiklopedi
(15.01.2011)

www.yveskleinarchives.org (26.09.2013)

ÖZGEÇMİŞ

NAZLI MANYAS

nazlimanyas@gmail.com

EĞİTİM

- 1998 **American Intercontinental University** -Los Angeles
Lisans, Görsel İletişim
- 1997 **Otis College of Art and Design** - Los Angeles
Lisans, Grafik Tasarım
- 1980-1991 **T.E.D. Ankara Koleji**
Lise

TECRÜBE

- 2011 **Grikum Taş/Cam Obje Tasarım Atelyesi** - Ankara
Tasarımcı
- 2011-2006 **Bilkent Üniversitesi** - Ankara
Öğretim Görevlisi-Yarı Zamanlı
Güzel Sanatlar Fakültesi - İletişim Bölümü
- 2007 **Başkent Üniversitesi** - Ankara
Öğretim Görevlisi- Yarı Zamanlı
Güzel Sanatlar Fakültesi – Grafik Bölümü
- 2005-2000 **Yukka Prodüksiyon** - İstanbul
Kurucu Yönetici
Tasarım + Prodüksiyon + Post-prodüksiyon

- 9-11 2004 **Kanal B, Başkent Üniversitesi - Ankara**
Tanıtım Yönetmeni
- 2001 **Quicksilver Boarding Co.-İstanbul**
Kreatif Direktör
- 2000 **ATV Grup - İstanbul**
Jenerik ve Görsel Efekt Tasarımcısı
ATV, Kiss TV and Kanal 6 için jenerik tasarımı
- 1999 **Freelance -Los Angeles**
Yönetmen
State of The Art, Video Klipler, Belgeseller
- 1998-1999 **Freepoint Inc. -Los Angeles**
Post-Prodüksiyon Departman Müdürü
Warner Brothers DVD Animasyonları ve
İnteraktif CD-ROMları
- 1998 **Freelance -Los Angeles**
Tasarımcı
Dans klüpleri için video enstalasyonlar
T-shirt Tasarımları
- 1996-1997 **Freelance -Los Angeles**
Prodüksiyon Asistanı
Çeşitli Projeler:
MTV, E! Entertainment Channel ve CNN
- 1994 **American College -London**
Fotoğraf Asistanı
Siyah beyaz baskı teknikleri

SERGİLER

- 2011 **Mimar Sinan Üniversitesi -İstanbul**
Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi
IV. Uluslararası Özgün Baskı Sergisi -Karma sergi
- 2012 **M1186-Ankara**
Söylenmiş//Söylenmemiş//Yeniden
Karma sergi
- 2002 **Escondido Museum -San Diego**
Video Şovu -Karma sergi
- 1998 **The Bosky Gallery -Los Angeles**
Video Enstelasyon Şovu

GÖNÜLLÜ AKTİVİTELER

- 2012-2011 **Gaziler Günü Sürüşü**
Video Prodüksiyon
- 1999 **The Wildlife Association -Sequoia**
Gönüllü Fotoğrafçı
- 1998 **The Fashion Institute -Los Angeles**
Moda şov prodüksiyonu
- 1996 **MTV -Los Angeles**
Jenerik projesi
- 1995-1998 **UCLA Turkish Association -Los Angeles**
Gönüllü prodüktör ve tasarımcı